

HÍREK A

MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUMBÓL

A MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM TÁJÉKOZTATÓ ÉS MÚSORFÜZETE

IV. évfolyam

2-3. szám

1983

A MAGYAR

MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSAI

EKÉK A XVIII–XIX. SZÁZADBAN
AZ ERŐGÉP TÖRTÉNETE
VADÁSZAT ÉS VADGAZDÁLKODÁS
A HÁZIÁLLATOK KIALAKULÁSA
A HONFOGLALÓ MAGYAROK
ÉS A KORA ÁRPÁD-KOR HÁZIÁLLATAI
A SERTÉSTENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE
A SZARVASMARHA-TENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE
A JUHTENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE
A LÓTENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE
A MAGYAR BAROMFITENYÉSZTÉS
TÖRTÉNETE (DECEMBERBEN)

A múzeumi kiállítások nyitva: hétfő kivételével naponta 10–17 óráig
vasárnap 10–18 óráig

Felhívjuk kedves látogatóink figyelmét, hogy belső felújítási munkák miatt csak a fenti kiállítások látogathatók. (Esetleges változásokat a napilapokban közöljük.)

Tanulók és sorkatonák számára állandóan, szombati napokon a felnőttek részére is díjtanulán a látogatás.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre és TIT Nyugdíjas Agrárszakemberek Klubja tagsági igazolvánnyal rendelkezők ugyancsak díjtanulánul látogathatják a Múzeumot.

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM BUDAPEST

1367 Városliget, Vajdahunyadvár — Telefon: 420-573, 428-573

Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár

A TUDOMÁNYOS KUTATÁS HÍREI

Erdei János élete és munkássága (visszaemlékezés)

Értékes anyaggal gyarapodott Adattárunk IV. számú kéziratgyűjteménye. Elkészítette visszaemlékezését számunkra dr. Erdei János, nyugalmazott egyetemi tanár, okleveles gépészmérnök.

Erdei János 1912-ben, a makói főgimnáziumban tett sikeres érettségi vizsgája után iratkozott be a József Nádor Műegyetem gépészmérnöki karára. A tanulmányai biztosításához szükséges összeget magántanítványok vállalásával teremtette elő. Tanulmányait az első világháború kitörése szakította félbe. 1914 szeptemberében be kellett vonulnia. A szerb és orosz hadszíntereken harcolt, s 1916-ban súlyosan megsebesülve hadifogságba esett. Az 1917-es proletárforradalom után, a fellazult frontvonalakon át sikerült megszöknie. 1918 májusában ért haza és rövid makói látogatás után visszatért Budapestre, a Műegyetemre. Létfenntartását, az előírt tanzserek beszerzését a tanulmányai mellett vállalt kemény fizikai munkákból fedezte.

1920-ban diplomája megszerzése után első munkahelye a csepeli Weiss Manfréd Acél- és Fémművek ágyúgyára lett. Ezt az üzemrészt akkoriban állították át mezőgazdasági talajművelőgépek tervezésére és gyártására, így Erdei János itt került először szoros kapcsolatba a mezőgazdasági gépésítéssel.

1921-ben a Debreceni Gazdasági Akadémia tanársegédet keresett Műszaki Tanszékére. Az állást elnyerő Erdei János a fizika, a mezőgazdasági gépészet és építészet, valamint a földméréstan oktatásában vett részt. Szakmai ismeretei bővüléséhez hozzájárult 1923-ban dániai tanulmányútja. Itt látott először Fordson traktort is. A traktorok ekkor kezdték kiszorítani a „tüzesgépeket” (gőzlokomobilokat) és Erdei Jánosnak nagy szerepe van a Fordson traktorok magyarországi behozatalában. 1923-ban ugyanis, amikor családját látogatta meg Makón, felkereste őket Magyarországon tartózkodó távoli rokonuk, Galamb József. Ő a Szegedi Felső

Fémipari Szakiskola elvégzése után Amerikába került, ahol a Ford gyárban töltött be fontos pozíciót. Erdei János azt javasolta, hogy a gyár modern kistraktorának magyarországi népszerűsítése érdekében ajándékozzon a Ford gyár a felsőfokú mezőgazdasági tanintézetek részére bemutató példányt. Így érkezett meg 1924 tavaszán Debrecenbe az első Fordson traktor, kéttestű ekével.

Ugyancsak Erdei János nevéhez fűződik az első traktorkezelői tanfolyamok megszervezése. Az 1925-től rohamosan elterjedő gépekhez ugyanis alig volt gépkezelő, s így Erdei János javasolta a Tiszántúli Mezőgazdasági Kamarának e tanfolyamok megszervezését. Pallagon 1925-ben indult meg az ilyen jellegű elméleti és gyakorlati oktatás, s a hallgatók nagy hányada sajátította el a traktorkezelést. 1927-ben született meg az első, Erdei János által írt szakkönyv. Göllner Jánossal, a Műszaki Tanszék vezetőjével együtt kiadták „Mezőgazdasági traktorok” című kötetüket. Az akadémiai tanárrá kinevezett Erdei János ekkor vette át a tanszék fő tárgya, a mezőgazdasági gépek oktatását.

A húszas évek végétől cséplőgép- és magtisztítógép-kezelői tanfolyamok szervezésével, 1928–1931 között cséplési szemvesztesség-kísérletekkel foglalkozott, mint a Tiszántúli Bércséplőgép-tulajdonosok Szövetségének tisztelebeli elnöke. 1939-ben kinevezték a Debreceni Gazdasági Akadémia Műszaki Tanszékének vezetőjévé.

A második világháború vége felé, 1944-ben határozat született a kolozsvári és debreceni akadémiák áttelepítéséről Mosonmagyaróvárra. 1945 áprilisában a debreceni akadémia tanári kara a visszatérés mellett döntött. Ekkor azonban Erdei Jánost a Földművelésügyi Minisztérium újonnan létesített Gépesítési Osztályának munkájában való részvételre kérték fel. Az új osztályra olyan hatalmas feladatok vártak, mint például 1945 őszén a termelés beindítása, majd az első gépállomások megszervezése. 1948-ban először végeztek Magyarországon gabona-kombájnolást Szolnok megyében.

Az oktatásban Erdei János 1951-től vett részt ismét: a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Gépészmérnöki Kara Gépek Üzemeltetése Tanszékét vezette. Sorra születtek szakkönyvei, közülük többet Klinger Pál társszerzővel írt.

Munkássága elismeréseként 1954-ben a Munka Érdemrend aranyfokozatával tüntették ki, s elnyerte a mezőgazdasági gépészeti tudományok kandidátusa fokozatot.

1957-ben vonult nyugdíjba, ez azonban korántsem jelentette aktív munkássága végét. Éveken át volt az Országos Műszaki Könyvtár és az

Országos Mezőgazdasági Könyvtár szakfordítója, s 1969-ig a Mezőgazdasági Gépkísérleti Intézet tudományos tanácsadójaként dolgozott.

Szellemi frissége most, 91. életévében is töretlen. Lankadatlan szorgalma, ügyszeretete és szaktudása például szolgálhat minden fiatal oktatónak és kutatónak.

Fülöp Éva

Tájékoztató a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Könyvtárának külföldi folyóiratairól

V.

ANNALES DE NORMANDIE Revue trimestrielle d'études régionales.
(Caen, Franciaország)

Kiadja a Centre National de la Recherches Scientifique de l'Université de Caen

Utolsó átnézett évfolyam: 32:1982. No. 2.

Negyedévenként jelenik meg, 90–120 lapnyi terjedelemben. Ezen belül mintegy 3–4, egyenként 15–20 oldalas cikket találunk, továbbá összesen mintegy 10 oldalon Normandiát érintő tanulmányokról szóló híradást, vagy olykor rövidebb 5–6 lapnyi cikket is.

Regionális tudományos folyóirat lévén a tudománynak igen széles területét öleli fel: történelem, művészettörténet, ipartörténet, néprajz, demográfia, oktatás, jog, szakszervezeti kérdések, egyházi javadalmak a középkorban, Rouen város polgársága, helynevek, a második világháború hadifoglyai stb. mind helyet kapnak. A tudományos szint a széles körű profil ellenére igen magas. Ebből az évi 12 tanulmányból, ha szám szerint nem is sok, ami az érdeklődési körünkbe vág, de témájuk és másfajta feldolgozásmódjuk miatt érdemes ezúttal részletesebben szólni a következő cikkekről:

- A vas és az erdő. A Szt. Patrik plébániához tartozó Cossé vashutája 1774-ből. 30:1980. No. 1.
- Felfalták-e a nagy vashuták az erdőket? 30:1980. No. 3.
- Közös mocsarak a Toques folyó alsó folyásánál. 31:1981. No. 1.

- Normandiai kenyér a középkorban. 31:1981. No. 1.
- Az első szélmalmok Nyugat-Európában. 32:1982. No. 2.

A vas és az erdő

A Szt. Patrik plébániához tartozó Cossé vashutájáról az 1774-es évekből származó hivatalos feljegyzések maradtak fenn, az akkori kovácsmester tollából. A huta 1593–1865 között működött. Egy völgy mélyén terült el és patak vize hajtotta. Az érc 1–25 lábnyi mélységben és 1,5–4 lábnyi széles rétegben helyezkedett el. Lágymű- és rideg vasat is tudtak belőle készíteni. Az ércet kemencébe (boksába) tétel előtt mosással tisztították. Itt a boksa leírása következik. Csak faszenet használtak, évente 2200 zsákkal. A kohó, a finomítóüzem, a rúdvas-gyártó rész leírása következik, majd a kerekéké, a hidraulikus mechanizmusé és a kalapácsoké, végül az évenként megmunkált vas mennyisége.

Egy ilyen kohó 250–300 embernek adott munkát, 200-nál több lovuk volt, záratokat, szögeket készítettek. Mindez a kézműipar és a parasztok számára egyaránt rendkívül fontos volt. Ma magasszintű tudományos tanácskozások folynak nyugaton a víz, a vas és az erdő szerepéről, amelyen történészek, geográfusok és erdészek egyaránt részt vesznek. A tanulmány részletes térképen közli Normandia és a vele határos területek fémfeldolgozó üzemait.

Normandiai kenyér a középkorban

A XV. század végétől kezdve számos városi lajstromban van szó a rendszeres városi kenyérellátásról. Szabályozzák a súly és az ár közötti viszonyt. Normandiában a súly állandó és az ár változhat. Párizs környékén az ár kötött és a kenyér súlya ingadozik. A magisztrátus ellenőrzése kiterjed a felhasznált lisztre, az őrlésre, a nyers tészta, a meleg és kihűlt kenyér súlyára egyaránt. Voltak városi és „vásári” pékek, az utóbbiak kevesebb adót fizettek és a vidéki lakosság számára sütöttek, mégpedig durvább kenyeret. Rouen városában például a XV. század végén háromféle kenyeret készítettek. A fehér kenyér sós volt, vaját, tojást, sajtot is felhasználtak a dagasztásnál, sütési ideje rövidebb volt. Volt egy barnább ún. polgári kenyér, ennek vastag volt a héja, ebből fogyott a legtöbb. A harmadik fajtahoz felhasznált liszt olyan volt, „ahogyan azt a malomból elhozták”.

A XV–XVI. század fordulójáról vannak írásos adatok a pék mesterség szabályozásáról: a mestervizsgáról, a „remekről”, az inastartásról, a segítők pozíciójáról, az özvegyi jogról és sokminden egyéb mellett a testületbe

való felvételtől, ami pénzmegváltással járt. Ez a nagyvárosokban lényegesen magasabb volt, mint ezek közvetlen környékén.

Érdekes, mennyire ügyeltek arra, hogy inséges időkben a pékek ne élhessenek vissza a lakosság szorult helyzetével. Egy péknek nem lehetett csak egy kemencéje, egyszerre csak egy inasa stb. Általában a pékek szerényebb körülmények között éltek, mint a többi mesterember és kevés kivételtől eltekintve a közügyek intézésében sem játszottak nagy szerepet. Ennek ellenére nagy volt a mesterségbeli öntudatuk, mert a „közösség javára és hasznára” dolgoztak. Ha valamely templomnak üvegfestményt ajánlanak fel, akkor védőszentjükkel Szent Honoréval kapcsolatban mesterségük szerszámaikat és magát a kenyeret is ábrázolják. Így történt Saint-Quen de Pont-Audemer templomában is, ami ezért is rendkívül jelentős, mert egyetlen középkori ábrázolásunk a kenyér alakjára vonatkozóan. A cikkben hozott reprodukció világosan mutatja, amint Szent Honoré kerek kenyeret tol a kemencébe. Az egyébként részletes írásos források a kenyér formájára nem utalnak.

Közös mocsarak a Toques folyó alsó folyásánál

A szóban forgó mocsarak a völgyek mélyén fekszenek. A tengerszint változása okozta kialakulásukat a történelmi időkben. A XIV. században már vannak írásos adatok a mocsarak felhasználásáról. A hűbérurak birtokaik lakosságának számát növelni akarták. Ehhez parasztaik érdekében a mezőgazdaság feltételeit javítaniok kellett. Szükség volt tehát állatokra, az állatoknak meg legelőre. Így azután kihasználják a közepes minőségű réteket is: az elárasztott földeket. Csatornázással dagálykor távol tartják a tengervizet, apálykor visszatartják az édesvizet. A csatornázás azonban nem állandó.

Deauville városa – amint ez Franciaországban közzismert – régi mocsáron épült. Közös pásztor őrizte az egyének állatait. Az állatokat meg kellett bélyegezni, mert a meg nem jelölt állatokat a mezőőr eladhatta, az összeg pedig a közösségé volt.

A mocsarak használata, a legeltetés joga nem volt egységes. Falubelinek, de idegennek is el lehetett adni. A mocsarak használata a telekhez kapcsolódott. A ház eladásával, bérletével olykor együtt járt a mocsár használata is. A francia forradalom is foglalkozott a mocsarak jogi kérdésével.

A Briqueville-sur-Mer/Manche csillagalakú mocsárparcellájával foglalkozik egy rövid 3 oldalas híradás az 1982. év 3-as számában. 1247-ben már történik róla említés. Légifelvétel igazolja ezt az alakzatot, ami feltehetően

a csatornázás nyomvonalát követi. Ehhez hasonló másutt is van Franciaországban. Mezőgazdasági felhasználásnál előnytelen. Eredete ez ideig ismeretlen.

Az első szélmalmok Nyugat-Európában

A szélmalmok elterjedését a szerző a Közel-Keletről származtatja és a keresztes háborúk idejére teszi. Más szerzők az északi hajóáctechnikák fejlett eredményéhez kapcsolják első megjelenésüket. Elnevezésük azonban az előbbit bizonyítja: moulin turqeos (török malom) és helynevek is vannak, amelyek ezt támasztják alá. Az első visszatérő keresztesek hozták magukkal.

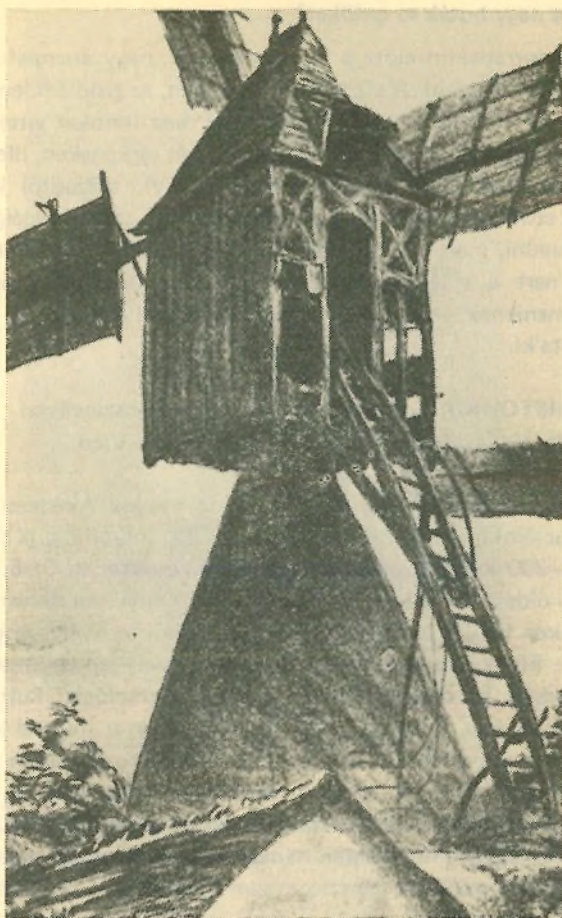
A kutatás két módját, az írott források és a tárgyak helyszínen való valátását a tanulmány szerencsésen egyesíti. A legrégebb szélmalom Brabant provincia Maldern helységében van. Az 1119-es dátumát egy, a tengelybe írt szám bizonyítja. Az első írásos említés ugyanerről a malomról 1475-ből való.

Az alsó-szászországi Dörverden címerében 1148-ban már szélmalom szerepel. Montmartin en Gaigne 1180-ban már biztosan rendelkezik szélmalomokkal. Angliában a Saint Mary of Swinnshead apátság adományként Lincolnshire-ben területet kap egy szélmalom építésére 1181-ben. Bury-Saint Edmund apátja 1190/91-ben lebontat egy szélalmot, amiből egyenesen következik, hogy ezt megelőzően kellett megépülnie. Statisztikai adatok a XII. század végéről azt mutatják, hogy a tengerparti területeken kevesebb a malom. Calvados megyében 436, Manche megyében 489, ezzel szemben Morbihan megyében 1377 vízi- és szélmalom van.

Általános az a felfogás, hogy a szélmalom a száraz területeken terjedt el. Ez azonban téves. Például Morbihan megyében a már meglevő számos vízimalmom kívül építenek szélalmokat. Nem a malmok hiányát van hivatva pótolni a vízimalom, hanem a fejlődő területeken terjed el, ahol nő az energiaszükséglet. A textilipar és a fémipar fejlődik. A vízimalmokat zúzásra, törésre használják, a szélalmokat többnyire gabonaörlésre.

A gabonaörlő malmoknak mozgótestű kabinjuk van, amelyre a molnár létrán mászik fel. Ilyen malom van Turqueville-ben (jelentése: törökváros, vö. török malom) 7 lábra a föld felett.

Geográfiai és technikai előnyei mellett a szélmalom olcsóbb is. 1201-ben egy szélalmot 6 livres-ért adnak el, egy vízimalmot 13,73 livres-ért. Kicsi a befektetés, aránylag nagyobb a jövedelem.

Mozgótestű malom, kúp alakú talapzaton

Írásos rendelkezések szabják meg a földesúri tulajdont, amely kiterjed az emberre, a vízre, így a vízimalmokra is. A levegőről nem esik szó . . . és így a szélmalmokról sem. Nagy általánosságban a szélmalmok kicsúsznak a földesúri szabályozás alól.

Felfalták-e a nagy huták az erdőket?

Az ipari forradalom előtt a fémiparnak két nagy energiaforrása volt: a víz és az erdő (faszén). A víz a mozgásenergiát, az erdő a hőenergiát szolgáltatta. A XVIII. század végéig nagyarányú pusztításokat vittek végbe az erdőkben. A nagy huták és az erdők kiterjedését térképeken, illetve statisztikai táblázatokon mutatja be a szerző a XVI. századtól kezdődően. A kincstári erdőkben levő huták (kohók) a XVIII. század végéig azért tudtak fennmaradni, mert az erdőket kizsákmányolták. Az erdőtakaró visszafejlődött, mert a vidék legfontosabb iparát – hogy a kovácsmesterek tönkre ne menjenek – fenn akarták tartani bármilyen áron is, de az erdő ezt nem bírta ki.

STUDIA HISTORICA SLOVACA (Bratislava, Csehszlovákia)

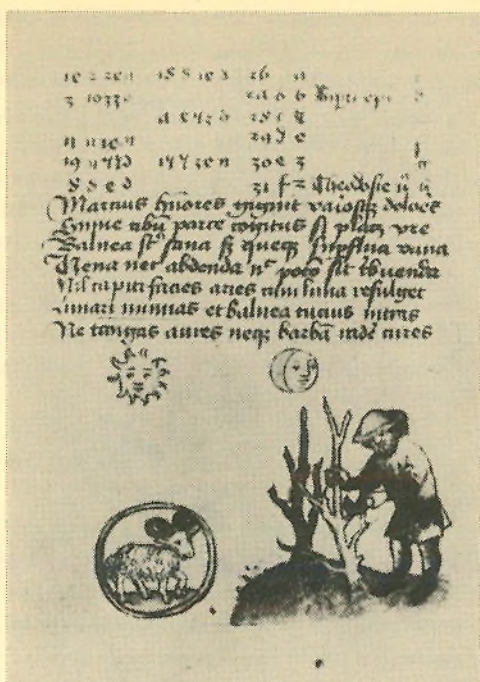
Kiadja: Veda, Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Vied

Utolsó átnézett évfolyam: 12. 1982.

Évenként jelenik meg a Szlovák Tudományos Akadémiának a mi akadémiai actáinkhoz hasonlítható idegennyelvű folyóirata. A kötetek lap-száma 200–300 között változik. Túlnyomó részüket az 5–6, egyenként mintegy 40 oldalas cikk teszi ki. Három-négy könyvismertetést is hoznak, melyek olykor 10–20 lap terjedelműek. A folyóirat nyelve angol, francia vagy német. Elsősorban történelmi folyóirat, amelyben egyúttal mezőgazdasági, gazdasági, gazdaságtörténeti, politikai, muzeológiai, kultúrtörténeti anyag is helyet kap. Természetesen igen sok a magyar múlttal kapcsolatos tanulmány és a jegyzetekből látszik, hogy a vonatkozó magyar szakirodalmat jól ismerik. (Rólunk milyen mértékben mondható el ugyanez?!) Szorosan vett agrártörténeti témájú cikk persze aránylag kevés, de a folyóirat már csak a közös múlt miatt is mindenképpen számon tartandó, amikor átnézendő irodalomról van szó.

A cikkek témáiból:

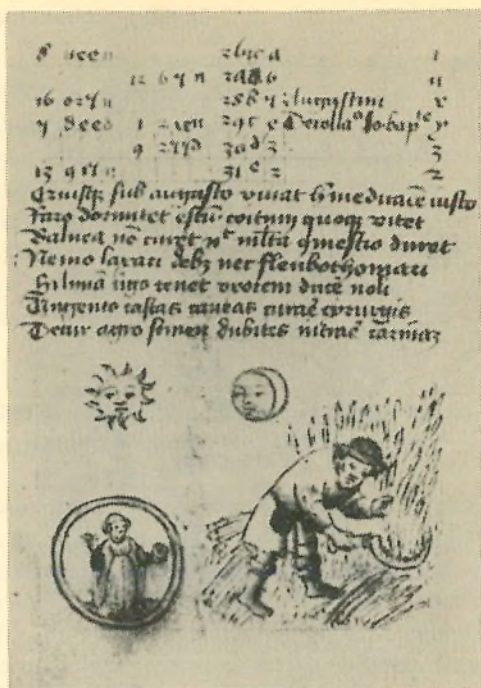
- A szlovák emigráció és migráció kérdése 1900–1914 között. Az okokból: földhiány, elégtelen mezőgazdasági technológia, állandó elszegényedés. 10:1978. 43. 1.
- 30 év gazdasági fejlődése (1945–1975). 10:1978. 43. 1.
- A múzeumok szerepe a szlovák nemzeti kultúra fejlődésében. Visszamegy a XVII–XVIII. századi főnemesi (magyar) és polgári (német) kezdetekig. 9:1979.

Március – szőlőmetszés

Az 1432-ben kiadott kalendárium illusztrációja

- Egy 1432-ből származó szlovák kalendárium ikonográfiája. 9:1979. A müncheni Staatsbibliothekben található ez a kalendárium. A szlovák szerző is a legrégebb magyarországi eredetű kalendáriumnak mondja, amit az Árpád-házi szentek képein kívül egy Szt. Istvánhoz írt officium és a felső-magyarországi címer is bizonyít. Ez utóbbi azonos a mai szlovák címerrel. Egy szlovák imádságot is tartalmaz a különben latin nyelvű kalendárium, amely egyebek között hasznos tanácsokat ad a földművelőknek. A tanulmány valamennyi hónap reprodukcióját közli; agrárvonatkozásúak a következők:
 február: tűznél melegedő szerzetes, feje fölött füstölődő kolbászok
 március: szőlőmetszés
 június: szántás

Augusztus – aratás

Az 1432-ben kiadott kalendárium illusztrációja

július: szénagyűjtés

augusztus: aratás

szepember: hordó előkészítése a szüretre, fakalapáccsal kapálják

október: hordóba szőlőt öntő férfi

november: boronálás

december: disznóölés

Aki, a mi kutatóink közül ezzel a kalendáriummal kívánna foglalkozni, annak a tanulmány szlovák írója által is idézett magyar szerzők: Balassa I., Batoniek, Belényessy, Domanovszky, Mezey, Molnár stb. művei állanak számos külföldi, részben latin nyelvű irodalom mellett elsősorban rendelkezésre.

Földyné dr. Virány Judit

Szécsényben, a Kubinyi Ferenc Múzeumban, az MTA Történettudományi Intézete és a Nógrád megyei Múzeumok Igazgatósága 1983. április 6–8-ig konferenciát rendezett „Magyarország társadalma a török kiűzésének idején” címmel. Az előadások a XVI–XVIII. századi nemesi társadalom politikai, katonai, kulturális és gazdasági arculatának problémáival foglalkoztak. De elhangzott a Nógrád megyei katonaparasztság XVII–XVIII. századi szerepéről is előadás. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum részéről *dr. N. Kiss István* volt jelen, aki a Zrínyiek nemesi és paraszti katonaságának jelentőségét ismertette.

A mintaszerűen karbantartott kastélymúzeum vezetősége részéről örömmel hallottuk azt az elismerést, amellyel a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Baráti Körének helyi csoportja által végzett társadalmi munkát méltatták.

Július 2–3-án Zalaegerszegen a Megyei Levéltár és a Pécsi Akadémiai Bizottság (PAB) településtörténeti konferenciát rendezett. *Dr. Für Lajos* volt a gazdaságtörténeti szekció vezetője. *Dr. Knézy Judit* a néprajzi szekcióban „Gazdasági változások Belső-Somogyban a XIX. század második felében” címen tartott előadást. A konferencia anyagát a zalaegerszegi levéltár a közeljövőben megjelenteti.

A jugoszláviai Eszéken július 4–8. között magyar, osztrák, szlovén és horvát történészek részvételével agrártörténeti témakörű tanácskozást tartottak, melynek témája az 1930-as évek agrár- és parasztságtörténeti problémáinak megvitatása volt. *Dr. Für Lajos* a magyar delegáció tagjaként a konferencia tanulságairól és eredményeiről összefoglaló előadást tartott.

Dr. Csoma Zsigmond muzeológus sikeres felvételi vizsgája alapján felvételt nyert tudományos továbbképzésre. 1983. szeptember 1-től, mint az MTA aspiránsa a Kertészeti Egyetem Szőlőtermesztési Tanszékén folytatja tudományos munkáját. A hároméves ösztöndíjas ideje alatt dr. Kozma Pál akadémikus, egyetemi tanár irányításával a következő vázlatú disszertációját dolgozza ki és készíti el:

A szőlőtermesztés-technika és borászattechnológia fejlődése a Dunántúlon (XVII. századtól a XX. század elejéig)

- I. Bevezetés
- II. Antik és középkori hagyományok a Dunántúl borvidégein
 - A Dunántúl borvidégei, antik gyökerek
 - A középkori fehér és vörös szőlő termesztése és borkultúra emlékei
 - A balkáni vörösborkultúra terjedése a Dunántúlon
 - A középkori termesztéstechnika és borászati technológia
- III. Földesúri és jobbágyszőlők termesztéstechnológiája a XIX. század közepéig
 - A termesztett szőlőfajta
 - A szaporítóanyag előállítása
 - dugványozás
 - zöldoltás
 - fásoltás
 - bujtás, döntés
 - Területrendezés, talajelőkészítés
 - Telepítés, tenyészterület
 - Támrendszer
 - karó
 - lugastartó váz
 - élőfa
 - Tőkeművelésmódok – alacsony
 - fejművelés
 - bakművelés
 - alacsony és középmagas kordon
 - lugas
 - pergola és egyéb lugasok
 - élőfa támaszra futtatott lugasok

- Növényápolási munkák
 - metszési módok— kopaszmetszésű fejművelés
 - kopaszmetszésű fejművelés szálvesszővel
 - rövid és hosszúcsapos fejművelés
 - rövid és hosszúcsapos bakművelés
 - a metszés eszközei
 - metszőkéstípusok
 - késes metszőollók
 - az eszközváltás hatása a metszési módokra
 - zöldmunkák
 - hajtásválogatás
 - hajtáscsonkázás
 - növényvédelem
 - kötözés
 - kötözőanyagok és elkészítésük
 - sás
 - káka
 - hárs
 - rozsszalma
 - kukoricacsuhé
 - Talajművelés, trágyázás, öntözés
- IV. A földesúri és jobbágyszőlők borászat-technológiája a XIX. század közepéig
- A szüret és a terméseredmény
 - a szüret időpontja
 - a szüret eszközei
 - A szőlő szállítása
 - cseberben
 - puttonyban
 - egyéb eszközökben és szekéren
 - A szőlőfeldolgozás
 - helye
 - módja
 - eszközei
 - minőségellenőrzés
 - A bortárolás
 - helye
 - eszközei

– Borászati szakismeret, borkészítés és borkezelés

– erjesztés	– egyéb anyagok
– fejtés	alkalmazása
– derítés	– borbetegségek, borhibák és
– kénezés	ezek gyógyítása

– Szőlő, must és borkészítmények, borfélések

– aszaborok	– csigerkészítés
– ürmösborkok	– sűrített must
– vörösborkok	– törkölypálinka
– kóserborkok	– étkezési szőlő eltartás
	– egyebek

V. Szőlészeti, borászati munkavégzés, munkáltatás

– robot	– napszám
– bér munka	– hónaposok

VI. A termesztéstechnika, technológia fejlődése a szakirodalom hatására

- a stájer
- a francia
- az alsó-ausztriai
- a dél-német
- és magyar szakkönyvek hatása a Dunántúl szőlészetére, borászatára a XVIII–XIX. században

VII. A filoxéra hatása a dunántúli szőlőtermesztés-technikára és borászat-technológiára

- az alanyszőlőfajták felhasználása és az oltványkészítés elterjedése
- a direkttermő szőlőfajták elterjedése
- a borszőlőfajták választékának alakulása
- a csemegeszőlőtermesztés
- eltérések, különbségek a korábbi termesztés és feldolgozás-technológiától

VIII. Eszközváltás, gépesítés, technológiaváltás és a termelési viszonyok

* * *

KIÁLLÍTÁSOK, ESEMÉNYEK

GYÜJTEMÉNYTÁRI HÍREK

Készül a baromfitenyésztés-történeti állandó kiállítás

A baromfitenyésztés hazai múltját és jelenét bemutató kiállítás első fő-része a baromfiak ma is élő őseinek szemléltetésével kezdődik. Láthatjuk majd a Délkelet-Ázsia dzsungeljeiben élő bankiva tyúkot, az afrikai vad gyöngytyúkot, a mexikói vadpulykát, valamint a nálunk is honos tőkés kacsát és nyáriludat.

A magyar baromfitenyésztés régibb múltját középkori baromficsont-leleteken kívül szemléltetik majd többek között Comenius 1708-ban megjelent könyvének és az 1800-as évek elején 10 kötetben kiadott „Természethistóriai képeskönyv”-nek ábrái, továbbá az I. Rákóczi György 1634. évi gyulafehérvári gazdasági instrukciójából és az Apáczai Csere János „Magyar encyclopaedia” című könyve 1803. évi második kiadásából vett idézetek.

A kiállítás következő része a XIX. század második felének és századunk elejének magyar baromfitenyésztését tárgyalja. Látható lesz itt az 1875-ben Bécsben magyarul is megjelent „Gazdasági táblák” című kiadvány baromfiakat és baromfitenyésztési eszközöket ábrázoló szépen illusztrált részlete. Ugyancsak helyet kapnak ifj. Vastagh György (1868–1946) világhírű állatszobrászunknak az 1910-es évek elején készült élethű baromfiszobrai és fivérének, Vastagh Gézának (1866–1919), a szintén kitűnő festőművésznek, a magyar parlagi baromfiak XIX. századvégi és XX. századeleji kereszteléses nemesítéséhez használt, külföldi származású fajtákat ábrázoló képei.

A két világháború közé eső korszak magyar baromfitenyésztését Rainerné Istvánffy Gabriellának (1875–1964) baromfiakat bemutató színes sorozata szemlélteti, és ugyanott lesznek láthatók a hazai tyúk nemesítésénél akkoriban alkalmazott tojó típusú fehér leghorn és a kettős hasznosítású rhode island red tyúkfajta kitömött példányai. Érdekes lesz ebben a kiállítási részben a kistestű, ma már kiveszőben levő ún. parasztyúknak a szakoktatási szemléltetéshez egykor használt és a tollmolyoktól napjainkig megóvott dermoplasztikája. Láthatóak lesznek még különféle baromfitenyésztési munkaeszközök, köztük egy kis asztali keltetőgép is.

Az 1945. évi földreform következtében a kisbirtokok számának szaporodásával gyorsan növekedett a hárobús pusztulás során erősen megfogyatkozott baromfiállomány. Utána mintegy másfél évtizeden át általánosan még a hagyományos kisüzemi módszerű baromfitenyésztést folytatták, bár az állományok nagyságát tekintve a nagyüzemi baromfitenyésztés meghonosítása terén Magyarországon is megtörténtek az első lépések. Ez volt nálunk a baromfitörzskönyvezés, valamint az első és második bábolnai tojóverseny ideje, amikor a nemesített magyar tyúk fehér, sárga és kendermagos színváltozatának tojástermelési teljesítményét behatóan vizsgálták. A hároméves újjáépítési terv és az első ötéves népgazdasági terv, úgyszintén az egymást követő kormányhatározatok az állattenyésztés fejlesztésének keretében a baromfitenyésztés fejlesztését is célozták.

A mesterséges keltetés rohamos fejlődését mutatja, hogy gépi úton pl. 1953-ban 6,7 millió és 1954-ben már 12,3 millió naposcsibét keltettünk, nem is szólva az egyéb baromfifajok keltetéséről. Ezek a keltetések javarészt a hazai gyártmányú Gergely-féle tízezres keltetőgépekkel történtek.

A kiállításban a hagyományos baromfitenyésztésnek és az új, korszerű baromfitenyésztés kialakulásának bemutatását a tanyai baromfitenyésztést szemléltető nagyobb dioráma és a művészi baromfiábrázolások kiállítása választja el egymástól.

A kiállítás második főrészében grafikonok és más statisztikai ábrák segítségével mutatunk be a mai háztáji baromfitenyésztést jellemző szemléltető anyagot, másfelől vizuálisan és megfelelő feliratokkal ismertetjük a korszerű baromfihibridekkel, tartási technológiával és szervezettel dolgozó nagyüzemi baromfitenyésztést. Ebben a főrészben egy modern kétszintes tojóház kisebbített mása is látható lesz.

Jelentőségének megfelelően foglalkozik az új állandó baromfitenyésztéstörténeti kiállítás a magyar baromfikereskedelem, valamint a XIX. század második felében nálunk kialakult és napjainkra nagyra fejlődött magyar baromfifeldolgozás történetével és annak mai munkájával. A baromfiipar termékein kívül látható lesz itt egy baromfifeldolgozó üzemnek műszakilag pontos makettje is.

A tenyésztési és feldolgozási bemutatón túl a kiállítás kiemelten foglalkozik majd az Állattenyésztési és Takarmányozási Kutató Központ gödöllői baromfitenyésztési részlegével, a génbanknak tekintendő őshonos baromfiak védelmével és végül szerepelteti a nemzetközi baromfitenyésztési kongresszusok nálunk őrzött anyagát.

dr. Mártha Zsuzsánna

Nemzetközi természetfotó kiállítás

A Nimród Fotóklub „Találkozás a természettel” kiállítása a múltban már több alkalommal kapott helyet Múzeumunk tavaszi programjában, változó színvonalú, de mindig nagy közönségérdeklődést kiváltó fotóanyaggal.

Az idén nagyot lépett előre a klub, nemzetközi kiállítás szervezését határozta el a Nemzetközi Természetfotós Szövetség jóváhagyásával és részvételével.

Dr. Papp Lajos államtitkár megnyitja a kiállítást

A megnyitó közönsége

A zsűrizés után 268 kép került kiállításra a többezres beküldött anyagból. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum és az Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat vállalta a társrendezési feladatokat a Nimród Fotóklubbal közösen. Az igen színvonalas, színes és fekete-fehér fotóanyagot a barokk épület emeleti csarnokában, galériáján és a főhomlokzati folyosókon mutattuk be négy héten keresztül. A magyar anyag – különösen témafel fogásban – méltán képviselte színeinket, a külföldi – Franciaország Anglia, Svédország, Olaszország, Jugoszlávia, Svájc és az NSZK – bravúros technikáról tanúskodott.

A megnyitón, március 20-án dr. Szabó Lóránd főigazgató volt a házigazda, dr. Papp Lajos államtitkár mondott megnyitó beszédet, Jean Fabius Henrion a Nemzetközi Természetfotós Szövetség elnöke pedig értékelte a kiállítást.

A jó sajtó- és propaganda előkészítés eredményezte, hogy a megnyitón több mint ezerötyszáz vendég volt jelen, s aznap háromezer látogatója volt a Múzeumnak. Összesen 22.807 fő nézte meg a kiállítást.

Kétnyelvű katalógus tette teljessé a bemutatót, mely jól illeszkedett a Budapesti Tavasz Fesztivál rendezvénysorozatába.

Kotlár Károly

„Hazánk mezőgazdasága diákszemmel” (Egy eredményes pályázatról)

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum tevékenységében évek óta kiemelkedő helyet foglal el az iskolai oktatómunka és az iskolán kívüli nevelés segítése. A tanulók múzeumlátogatásán túl, évek hosszú során át több száz általános és középiskola diákjai vettek részt a Múzeum pályázatain.

1969-ben természet- és állatbarát úttörők rajzkiállítását rendezték meg. 1970-ben pedig „Mit láttunk a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban?” címmel volt vetélkedő és kiállítás. 1970 októberében első ízben kaptak az ország általános- és középiskolái felhívást, hogy tanulói vegyenek részt a „Hazánk mezőgazdasága diákszemmel” című pályázaton.

Azóta minden évben több ezer pályamunka érkezett az általános iskolából (dolgozat, rajz, textilmunka, kerámia, kisplasztika), míg a középiskolás diákoktól a különböző meghirdetett témákban dolgozatok.

A pályázat eredményességét hűen tükrözi a 13 év alatt beküldött 43.520 pályamunka, közte 4246 általános iskolai és 5927 középiskolai dolgozat. A kiosztott díjak és jutalmak száma a képzőművészeti pályázat jutalmaival együtt 3332 volt.

A beküldött képzőművészeti anyagból (rajz, batik, kisplasztika) minden évben kiállítás nyílt a Vajdahunyadvárban, a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban. Egy részéből vándorkiállítás készült és azt az ország számos

városában, falujában bemutatták, így többek között Orosházán, Keszthelyen, Törökszentmiklóson, Mezőkövesden, Kunszentmiklóson, sőt 1976-ban Lengyelországban, Szreniawában és Tarnowban, 1977-ben Csehszlovákiában, Nyitrán és 1979-ben Bulgáriában, Szófiában is láthatta a közönség a magyar diákok alkotásait. 1980-ban a 69. Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállításon is mutattunk be anyagot a diákpályázat rajz- és batik munkáiból. Az eltelt 13 év alatt 1.225.524 fő tekintette meg ezeket a kiállításokat.

A pályázat hamar népszerűvé vált az általános és a középiskolák tanulói körében. A pályázati felhívásokat minden évben a tanév elején megkapták az iskolák. Egyes iskolák éveken keresztül eredményesen szerepeltek a képzőművészeti pályázaton, így a keceli „Arany János” Általános Iskola, a kunszentmiklósi „Fürst Sándor” Általános Iskola, vagy Budapestről a Németvölgyi úti Általános Iskola.

A dolgozatok témái igen változatosak voltak. A legnépszerűbbek közül néhányat felsorolunk: „Hazánk erdői”, „Földművelés nagyapám korában”, „Állattenyésztés a háztájiban”, „Zöltség- és gyümölcsstermesztés környékünkön”.

A középiskolások körében csak dolgozatok írására hirdetünk pályázatot. A gimnáziumok mellett számos mezőgazdasági és élelmiszeripari szak-középiskola, szakmunkástanuló intézet diákja is küldött be pályamunkát. A dolgozatok többsége alapos, komoly kutatómunkáról tanúskodott. Mutatóba néhány cím a meghirdetett témák közül: „A mezőgazdasági gépek fejlődése”, „A mezőgazdaság nagyjai”, „A természet védelme”, „Állattartás egykor és ma”, „Régi mesterségek, elfelejtett mesterkedések”. A pályázaton kiemelkedő díjat nyert és jutalmazott dolgozatokat a Magyar Mezőgazdasági Múzeum adattárában helyeztük el.

Évek hosszú során át elismerésre méltó szervezőmunkát végeztek a középiskolák közül a szegedi Radnóti Miklós Gimnázium tanárai. Minden évben a legtöbb dolgozat az iskola tanulóitól érkezett a pályázatra és a legjobb díjat és jutalmat is a szegedi diákoknak ítélte oda a bíráló bizottság. Megemlíthatjuk még az egeri Gárdonyi Géza Gimnázium, vagy az oroszházi Kossuth Lajos Mezőgazdasági Szakközépiskola munkáját.

Az idén is március elseje volt a pályázatok beküldési határideje. Jóval több pályamunka érkezett be, mint tavaly. Összesen 3158 darab, 2762 pályázat általános iskolai tanulótól (232 dolgozat, 2161 rajz, 114 textil, batik és 255 kerámia, kispasztika) és 396 középiskolai dolgozat. Az ország 315 iskolájából mintegy 3500 tanuló vett részt a pályázaton.

*Dr. Szabó Lóránd főigazgató
a középiskolás pályázat nyerteseinek átadja a díjakat*

A képzőművészeti anyag zsűrizésében az Országos Pedagógiai Intézet és a Fővárosi Pedagógiai Intézet rajz-szakfelügyelői, szobrászművész, grafikus és a Múzeum munkatársai vettek részt. A zsűri 320 pályaművet talált kiállításra alkalmasnak, 205 rajzot, 72 kispasztikát és 43 batikot. A kiállított anyagért 18 csoportdíjat és 55 díjat ítélte oda a bíráló bizottság. Az idén különösen jó színvonalat mutat a beküldött batik anyag.

1983. május 7-én nyílt meg a kiállítás és volt az általános iskolai pályázat díjkiosztása.

A dolgozatok elbírálásában a Múzeum munkatársain, muzeológusain kívül az Országos Pedagógiai Intézet munkatársai is részt vettek. A 7. és 8. osztályos tanulók küldhettek be dolgozatot a megadott témákban. 78 vidéki és 2 budapesti általános iskola tanuló 232 dolgozatot készítettek. Legnépszerűbb téma volt: „Az állattenyésztés jelentősége és gyakorlata a kisüzemben” és a „Kertészeti növények termesztése a múltban és a jelenben”. A dolgozatok készítői közül 39 tanulót díjaztak és 22 tanuló kapott jutalmat.

Az ünnepélyes díjkiosztáson a budapesti József Attila Gimnázium Zenekara Nosedá Tibor tanár vezényletével hangversenyt adott

A 396 középiskolás dolgozatot 85 vidéki és 2 budapesti iskolából küldték be. A szegedi Radnóti Miklós Gimnáziumból 46 dolgozat érkezett. A részletes útmutatóban megadott 17 téma közül a legkedveltebbek a következők voltak: „Az állattenyésztés jelentősége és szerepe lakóhelyemen”, „Védett madaraink”, „Régi mesterségek, elfelejtett mesterkedések”. Sajnos 19 dolgozatot nem a megadott, vagy évekkel korábban szereplő témákból küldtek be, így azokat nem értékelték. Sajnálhatjuk ezeket a tanulókat, ha irányító tanáraik jobban figyelnek a pályázati kiírásra, nem dolgoztak volna hiába. A középiskolai tanulók közül 39 részesült díjazásban és 39 kapott jutalmat. Az idei kiemelkedő teljesítményért, ugyanúgy mint tavaly a vasszari Körzeti Általános Iskola és a szegedi Radnóti Miklós Gimnázium részesült főigazgatói díjban.

Az iskolák pedagógusainak munkáját azzal ismerte el a Magyar Mezőgazdasági Múzeum, hogy azokat, akik rendszeresen segítették tanulóikat, évről évre jutalmat is adott. Így az utóbbi 9 évben 288 tanár kapott pénzjutalmat.

Az elmúlt évekre visszapillantva megállapíthatjuk, hogy a Magyar Mezőgazdasági Múzeum pályázatai, általában az iskolai oktatást segítő, kiegészítő munkája több tízezer kisebb-nagyobb diákot mozgatott meg.

Bízunk benne, hogy a 13 éve elindult pályázat a felfedező, a kutató munka titkait megismertette néhány ezer fiatalal. Reméljük, ugyanakkor megszerette a pályázaton keresztül a mezőgazdaságot, az élelmiszeripart, az erdészetet és választja élethivatásul.

Sági Pál

100.000 archív karton a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Munkaeszköztörténeti Archívumában

A tavalyi év végén bensőséges kis ünnepséget tartottak a Munkaeszköztörténeti Archívumban abból az alkalomból, hogy a 100.000-ik archív karton is elkészült. Az 1963 óta megindult munka azt a célt tűzte ki, hogy egységes feldolgozás alapján egy központi helyen — az azzal megbízott intézmény keretén belül — áttekinthető gyűjteményt hozzanak létre a hazai és a nemzetközi munkaeszközök és a mezőgazdasági termeléstechológia fejlődéstörténetének kutatásához. Ezért alakult meg dr. Balassa Iván főigazgatóhelyettes irányításával a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Munkaeszköztörténeti Archívuma. A régészeti koroktól kezdve napjainkig begyűjtött és feldolgozott képpel, pontos leírással ellátott archívkartonok készítése hangos hírvérésektől mentes, de mindig elismert munkája Múzeumunknak. Az Archívum témakörei: ősfoglalkozások: gyűjtögetés, erdészet, nádgazdálkodás, halászat, tőgazdaság, vadászat, méhészet; állattenyésztés: lótenyésztés, szarvasmarha-, juh-, bivaly-, kecske-, sertésenyésztés, baromfitenyésztés, egyéb állatok (kutya, macska, nyúl galamb, selyemhernyó stb.); növénytermesztés: legelő, rét, földművelés, trágyázás, gabona (rizs) termesztés, kapásnövények, ipari növények, takarmánynövények, kertészeti növények, szőlészet, borászat, szeszipar; kismesterségek: kádár, bognár, kovács, szíjgyártó, kötélverő; teherhordás eszközei, űr-, súly-, területmértékek. Az Archívum több kvalifikált szak kutató rövidebb, hosszabb munkahelye volt. Érdeklődési körükre, kuta-

tási területükre mindig hatott archívumi munkájuk. Nagy jelentőségű ideológiai, agrártermelés-történeti, valamint eszközmonográfiák elkészítését segítette az Archívum a kiállítások és más közművelődési feladatok ellátása mellett.

dr. Csoma Zsigmond

Felhívjuk kutatóink és érdeklődő szakembereink figyelmét, hogy a Munkaeszköztörténeti Archívum átköltözött. Jelenlegi helye: a Múzeum barokk épületében van, I. emelet 211-es ajtó. Továbbra is készséggel áll az érdeklődők rendelkezésére munkaeszköz- és termeléstechológiai képekkel, leírásokkal, földrajzi mutatóival és kutatási segédletekkel. Kutatószolgálat naponta 8–17 óráig.

Csepű, lapu . . . — másodszor

A televíziónéző gyerekeknek már nem ismeretlen a „Csepű, lapu, gongyola” című játékos vetélkedő, hiszen nem először jelentkezik a képernyőn. A tavaly Tolna megyében megrendezett játéknak ugyanis olyan nagy sikere volt, hogy a Magyar Televízió Gyermeosztályának munkatársai úgy döntöttek, folytatják a sort.

Ebben az évben már két megye — Nógrád és Heves — általános iskolásai mérték össze erejüket, tudásukat a vendéglátó Parád községben.

Gregorich András szerkesztő fölkérésére ez alkalommal is részt vettem a verseny zsűrijében, melyben a TV, a megyei tanács, a rendező falu képviselője, valamint egy néprajzos és egy mezőgazdász szakember kapott helyet.

A hét adás felvételét végül kilenc nap alatt sikerült csak elkészíteni, mivel a középöntők forgatásakor két napon keresztül alapos eső áztatta a Mátrát. Ez azonban semmit sem vont le a csapatok lelkesedéséből, küzdeni akarásából. A mulatságosnál mulatságosabb versenyszámok között olyanokat láthattunk, mint birkaterelés számárhátról, csirkefogó verseny, kecskefejs, súlykolás, vajköpülés, métázás, csigaverseny, cserebogárgyűjtés. Ez

utóbbi nem várt feladatok elé állította a zsűrit, mert a gyerekek a rendelkezésükre álló fél óra alatt csapatonként csaknem 200 bogarat gyűjtöttek, aminek megszámlálása nem volt éppen egyszerű.

A kosárfonó verseny izgalmas pillanatai

Természetesen komolyabb feladatokra is sor került. Minden csapat értékes néptáncprodukciót mutatott be, s nem hiányoztak a falvak múltját élénk táró rögtönzött kiállítások sem. A gyógynövény-, gomba-, facsetete felismerő versenyeken a természet ismeretéről adtak számot a versenyzők.

Az a tény, hogy másodízben került sor erre a játéokra, csak segítheti az eredetileg kitűzött cél elérését; a népszokások, falusi játékok megőrzését, életre keltését.

Wohl Lászlóné

Népzene a Múzeumban

A Kórusok Országos Tanácsával közös rendezésben a Múzeum aulájában 1982. október 3-tól 1983. május 29-ig minden vasárnap délelőtt kórusok adtak műsort „Népzene a Múzeumban” címmel. Az első alkalommal a Vasas Központi Művészegyüttes Énekkara lépett fel Vas Lajos vezényletével. Őket még 31 kórus követte. Emlékezetes hangversenyeket hallgathatott a népes érdeklődő közönség a Püspökladányi Sárréti Népi Együttestől, a Gyöngyöspatai Népdalkörtől, a Hajdúszováti Lenin Tsz Kodály Parasztkórusától, az Öcsödi Pávákortól vagy a Táborfalvi Népzenei Együttestől. A fellépő együttesek legtöbbje saját vidékének népdalkincsét mutatta be, sokszor népi hangszerekkel kísérve. Több alkalommal néptáncot is láthatott a közönség. A kórushangversenyeket Halász Endre, zene-művészeti főiskolai hallgató vezette. A Múzeumi és Műemléki Hónap során folytatódnak majd a kórushangversenyek, melyek új színfoltját jelentik a Magyar Mezőgazdasági Múzeum közművelődési tevékenységének.

S. P.

1983. március 30–31-én dr. Csoma Zsigmond muzeológus Molnár Ágnessel a kaposvári Rippl Rónai Múzeum muzeológusával együtt *tárgy- és adatgyűjtésen* vett részt *Somogy megyében*. Többek között Csököly, Gige, Szilvásszentmárton, Taszár és Szentbalázs községekben gyűjtöttek. Több szőlészeti, borászati eszközt is vásároltak, amit a Münchenben rendezett Kertészeti Világkiállítás alkalmából bemutatott somogyi parasztpince kiállításon állítanak ki.

Dr. Csoma Zsigmond a Mátraalján több bejelentett prést és eszközt tekintett meg 1983. áprilisában. Sikerült begyűjteni az egykori híres Gyöngyös környéki csemege-szőlő-kereskedelem emlékeit reprezentáló farakeszekből is többet, amikben a XIX. század végén szállították a csemege-szőlőt Budapest–Bécs–Varsó–Berlin piacaira.

Ugyancsak Csoma Zsigmond részt vett 1983. márciusában a Kál-völgyben rendezett, több múzeum részvételével folyó terepgyűjtésen. Több tárgyat gyűjtött itt is, melyek közül a legérdekesebb Lessner Miksa tapolcai zsidó bornagykereskedő pecsétje volt, valamint egy gráci borkereskedő szivaros tárcája több korabeli stájer borvásárló levél és dokumentum mellett.

Március 19-én a Postások Szakszervezete a budapesti szocialista brigádok részére, a Közlekedési Múzeumban és a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban *vetélkedőt* rendezett. A 77 szocialista brigád csapata a kiállítások megtekintése után múzeumi TOTÓ-t töltött ki, majd a budai hegyekben tett kirándulás után természetvédelmi kérdésekre felelt. A Postások Szakszervezete a győzteseket értékes díjakkal jutalmazta.

A *MÉM Személyzeti Főosztályának dolgozói* május 17-én megtekintették a Múzeumot és a Múzeumról készített színes, ismeretterjesztő filmeket.

A *TIT Nyugdíjas Agrárszakemberek Klubja* 1982. év folyamán végzett munkájáról készített beszámolóban az alábbiakban emlékezett meg a Magyar Mezőgazdasági Múzeummal való kapcsolatáról:

„Ugyancsak nagy jelentőségű a Klub számára a Mezőgazdasági Múzeummal kialakított kapcsolat erőteljes fejlődése. A Múzeum vezetése minden lehető támogatást megad klubtagjainknak, szabad belépést biztosított számukra, ismételten fogadta nagyobb létszámú csoportjainkat. Még jelentősebb az a tartalmi kapcsolat, ami egyrészt abban valósul meg, hogy a Klub tagjai által összeállított agrártörténeti írásműveket átvette, erre szervezett bizottsággal elbíraltatta, s a szerzőket anyagi elismerésben is részesítette; másrészt a Klub tagjai a birtokukban volt számos agrártörténeti dokumentumot, eszközt felajánlották a Múzeum gyűjteményei részére. A Klub a Mezőgazdasági Múzeum vezetőinek hálás köszönettel tartozik.”

Jurtatáborozás a Duna-kanyarban

A Múzeum Természet- és Környezetvédelmi Szakköre, évről-évre foglalkozásként, egyhetes táborozáson vett részt a Pilisi Parkerdőgazdaság nagyvillámi jurtatáborában 1983. június 12–17. között. 14 iskolás szakköri tag Daróczy Klára biológia szakos tanár és dr. Csoma Zsigmond muzeológus

vezetésével indult táborozni. A festői szépségű Duna-kanyar, a pompás kilátás már a megérkezés perceiben megigézte a szakköri tagokat. A megérkezés után, a kipakolás, a környék becserkészése és megismerése jelentette a legfontosabb feladatot. Este a köralakú műanyagjurták – sejtelmesen ki-világítá – nagyon hangulatosak voltak.

A következő napokon nagyszabású, fásasztó túrákon vettek részt a tábor lakói, volt mikor majd 30 kilométert hagytak maguk mögött, nehéz meredek terepen. Ilyen túrák után jólesett kinyújtózni és megfürödni a lepencei kedves strandon, vagy hűsölni a történelmi műemlékek árnyékában. Visegrád, Esztergom romos falait és látnivalóit a tárlatvezetések és történelmi ismeretterjesztő filmek tették még érthetőbbé. A kirándulások bő alkalmat adtak a növény- és állatfelismerésre, madárhangok megkülönböztetésére.

Az esténkénti előadások – lebilincselő stílusú előadókkal – nemcsak színesítették a tábor szakmai munkáját, hanem maradandó élményeket is szereztek a gyerekhallgatóságnak. Az esti tábortűz és szalonasütés hangulata elfeledtette a fásasztó túrákat. A gyorsan eltelt egy hét végén minden táborozó szomorúan készült haza.

A táborozás költségeihez a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre jelentős összeggel járult hozzá, amit a táborozó gyerekek és szüleik nevében ezúton is köszönünk!

dr. Cs. Zs.

„Múzeumról-múzeumba” Művelődéstörténeti játék felnőtteknek

1982 októberében 14 budapesti múzeum akciót indított azzal a céllal, hogy minél több felnőtt közösség, szocialista brigád ismerje meg a múzeumok munkáját, állandó és időszakos kiállításait. A játékhoz füzetet adtak ki, mely egyúttal ingyenes belépésre jogosít a 14 résztvevő múzeumba.

A játékra jelentkező brigádoknak 6 múzeumot kell felkeresniök, az adott múzeum kiállításához kapcsolódó feladatlapot kell kitölteni. A leg-

jobb eredményt elérők számára 1983. október 29-én a Hadtörténeti Múzeum előadótermében vetélkedő lesz, értékes jutalmakkal.

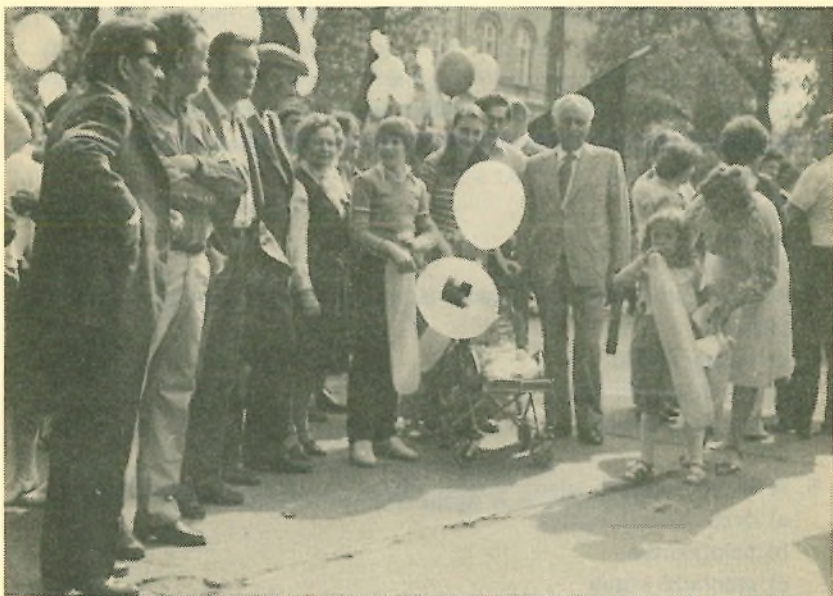
A játékra 341 budapesti közösség, szocialista brigád jelentkezett. Közülük eddig 26 járt a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban és töltötte ki az alábbi feladatlapot:

1. Melyik építőművész alkotása az az épületcsoport, amelyben a Magyar Mezőgazdasági Múzeum található?
 - a) Schickedanz Albert
 - b) Ybl Miklós
 - c) Alpár Ignác
2. Melyik honfoglaláskori település rekonstruált képe látható a kiállításon?
 - a) Felgyő
 - b) Algyő
 - c) Fenékpuszt
3. Melyik állat töltötte be a legfontosabb szerepet honfoglaló ősünk életében?
 - a) szarvasmarha
 - b) ló
 - c) juh
4. Melyik festőművész alkotásából láthatunk fényképmásolatot a honfoglalásról?
 - a) Feszty Árpád
 - b) Munkácsy Mihály
 - c) Benczúr Gyula
5. A felgyői régészeti leletek között milyen kutya csontok találhatók?
 - a) őrző- és vadászkutya
 - b) palotakutya
 - c) szánhúzó kutya
6. Melyik tudósunk kutatásai képezik alapját ennek a kiállításnak?
 - a) Ipolyi Arnold
 - b) László Gyula
 - c) Herman Ottó

Reméljük 1983. szeptember 25-ig (ez a feladatlapok lezárásának időpontja!) még sok budapesti brigád keresi fel Múzeumunkat.

—i —l

„A Dán Mezőgazdasági Múzeum bemutatkozik” című kiállításunk április 12–16-ig a vépi Mezőgazdasági Szakmunkásképző és Munkástovábbképző Intézetben volt látható.

A május elsejei felvonuláson

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum június 2-án a *Környezetvédelmi Világnap* alkalmából a Pilisi Parkerdőgazdaságban, Visegrádon egész napos foglalkozást tartott a Múzeummal kapcsolatban levő általános iskolai környezet- és természetvédelmi szakkörök tanulói számára.

Az agrármuzeológiai továbbképzés témái a következők voltak:

májusban: A múzeumi termeléstörténeti gyűjtőmunka tartalmi és módszertani kérdései. Előadó: Kiss László, az Országos Műszaki Múzeum főigazgató helyettese

júniusban: Korszerű kiállítástechnika (modellek, makettek, működő szerkezetek a kiállításokban). Előadó: Mészáros Vince, ny. múzeumigazgató

A Múzeum Pártszervezete által rendezett *politikai vitakör* májusi ülésén dr. Horváth Lajos tájékoztatott az MSZMP KB áprilisi üléséről. Júniusban pedig Szabó László újságíró a bűnözés helyzetéről tartott előadást.

Elismerésünket fejezzük ki a *véradásban* részt vett kollegáinknak: Altbäcker Vilmosnak, Bajomi Károlynak, Billing Lászlónak, Kovács Flóriánnak, Sáránszky Istvánnak, Sipos Eszternek és Zsigri Jánosnak.

BEMUTATJUK VIDÉKI KIÁLLÍTÁSAINKAT

Rövid ismertető a Felsővadász-Kupai Tájmúzeum kiállításairól

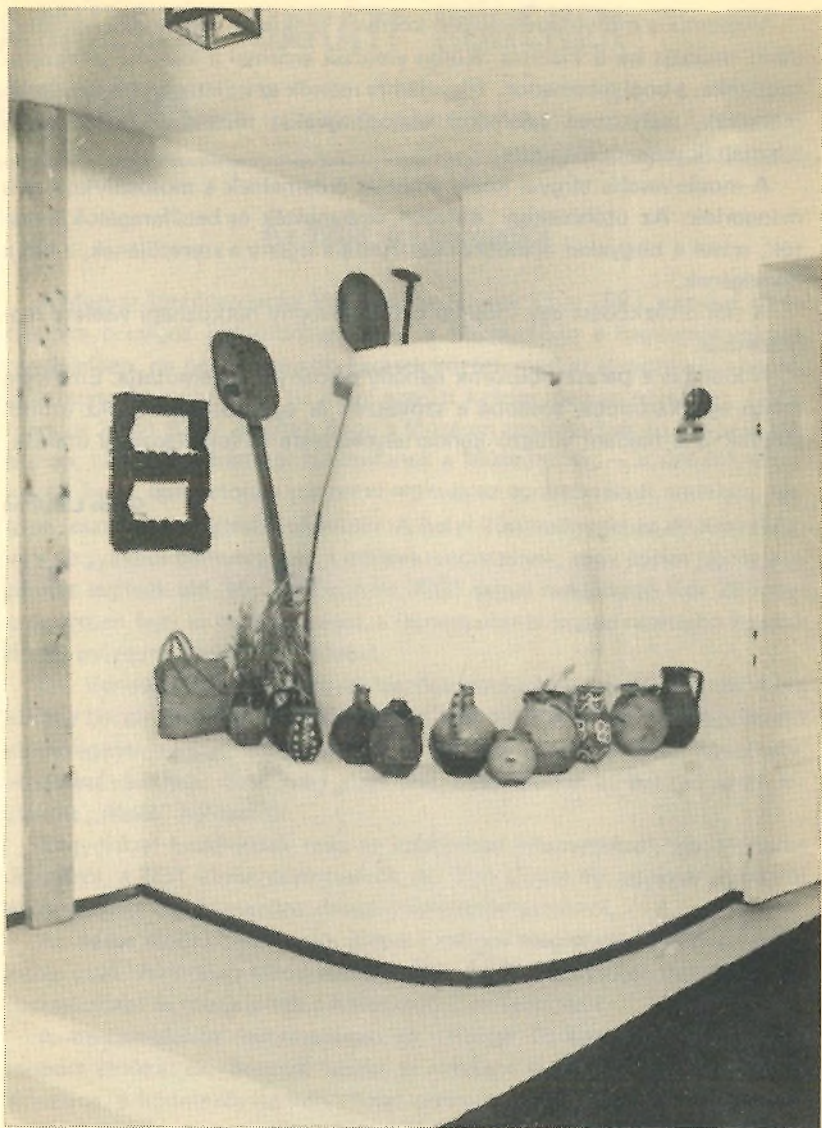
Felsővadász-Kupa nagyközségben, ahol a Rákócziak ősi kastélyából és a volt Kőszegi kúriából iskola lett, múzeum született. Tanulók, akik nemrég még itt ültek az iskolapadokban, járták végig a padlásokat, fészereket, istállókat azért, hogy a tárgyi emlékek összegyűjtésével és kiállításával új élet költözzön az iskolába.

A múzeumépítő társadalmi munkát a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre felsővadászi csoportja szervezte meg. Az ötlet a község és a termelőszövetkezet vezetőiben született meg. A múzeumi célra kijelölt épület felújítását a Felsővadászi II. Rákóczi Ferenc Mezőgazdasági Termelőszövetkezet vállalta, anyagi fedezetét pedig a Magyar Mezőgazdasági Múzeum biztosította. A kiállítások tervezését és kivitelezését szintén a Múzeum szakemberei végezték.

A múzeum kiállításai 6 téma köré csoportosulnak, hely- és gazdaságtörténeti anyaggal ismertetik meg a látogatókat.

A kiállítások első két helyiségében a táj és a megye földrajzi és történelmi nevezetességeit mutatjuk be. Eredeti okmányok, dokumentumok tanúskodnak Felsővadász és a Bogáth Radván nemzetségből származó fényes nevű Rákóczi család szoros kapcsolatáról. 1517-ben került Felsővadász a Rákócziak birtokába, majd II. Rákóczi Ferenc emigrációba vonulása után, 1713-ban királyi adományként báró Meskó Jakab kapta meg. Végül a gróf Vay család vásárolta meg a XIX. század elején, nagyobb restaurálást is ök végeztettek az épületen 1872-ben, vigyázva az eredeti formákra.

A kiállítás további és nagyobb részében a vidék tényleges gazdaságtörténetét, ezen belül a valamikor híres kendertermesztést, ennek feldolgozását, továbbá a növénytermesztés és állattenyésztés fontosabb tárgyi emlékeit követheti nyomon a látogató. Különösen érdekes és változatos és egyben nagyon értékes a szövés-fonás munkafolyamatát végző eszközök sokasága.

*A boglyakemence
(Részlet a kiállításból)*

Végezetül a megye, ezen belül a környék szokásait, életmódját, öltözködését mutatja be a kiállítás. Külön említést érdemel a konyha jellegzetes tartozéka, a boglyakemence. Figyelemre méltók az itt látható, fából készült mozsarak, melyekben valamikor olajosmagvakat törtek, és csak később használták mák- és sötörésre.

A mosás-vasalás tárgyai közül említést érdemelnek a mosósulykok és a mángorlók. Az utóbbiakon művészi virágminták és betűfaragások láthatók, mivel e tárgyakat ajándékkul készítette a legény a szeretőjének, a férj a feleségének.

A női öltözködést egy idősebb parasztasszony hétköznapi viselete reprezentálja.

A kiállítás a paraszti bútorok néhány példányát is bemutatja. Említésre méltó egy karoslóca, továbbá a szövőszék és egy kötélsodró. Az utóbbi tárgyak is a hajdani virágzó kendertermesztésre és feldolgozásra utalnak.

Gecse Lászlóné

A MÚZEUM BARÁTI KÖRÉNEK ÉLETEBŐL

Az 1983. évi közgyűlés

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre 1983. március 19-én tartotta országos küldöttközgyűlését a Múzeumban a hagyományoknak megfelelően, de bensőségebb keretek között, mert az alapításnak is beillő, újjászervezett működését tíz évvel ezelőtt kezdte meg az egyesület. 1973. március 20-án 52-en gyűltek össze a Múzeum tanácstermében, hogy új alapokon, társadalmi háttérrel biztosítanak a Múzeumnak; – az önként vállalkozók helyi csoportokba szervezve segítsék az agrártörténeti emlékek, tárgyak, eszközök gyűjtését, védelmét. A helyi körülményekhez alkalmazkodva a tárgyakból bemutatókat, kiállítást rendezzenek, vagy éppen tájház alapítását segítsék elő. Ma a több mint 3000 taggal rendelkező Kör 28 helyi csoportban fejti ki tevékenységét, a legnagyobb és legszervezettebb hazánk összes múzeumi baráti köre között.

Dr. Vendégh Ferenc, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre elnöke beszámolójában személy szerint köszöntötte a Kör első ügyvezető elnökségének tagjait. Visszaidézték az első baráti körök (Vép, Keszthely, Hódmezővásárhely, Soroksár) alapítását, beszámoltak az évtized során kialakult „filiálé” hálózatról.

Kegyelettel emlékeztek meg az időközben elhunytakról, így Moharos Józsefről, a TOT elnökhelyetteséről, dr. Bíró Gyula ny. egyetemi tanárról és dr. Balassa Gyula mezőgazdasági miniszterhelyettesről.

Az írásos elnöki beszámoló, illetve a szóbeli kiegészítés, és a visszaemlékezés után részletesen elemezték az 1982. évi tevékenységet, gondokat, tapasztalatokat és megjelölték a következő évek feladatait.

A beszámolóhoz hozzászóltak: dr. Hütter Csaba, a szécsényi helyi csoport elnöke; dr. Bencsik István az országos elnökség tagja; Keszthelyi Krisztina, a hódmezővásárhelyi helyi csoport titkára; Busa Géza, a lébény-miklósi helyi csoport elnöke; Bélteki László a békési helyi csoport titkára; Szilágyi Zoltán, az orosházi helyi csoport küldötte, dr. Labay Attila, a délpesti helyi csoport elnöke, Timkó Béla szaktanácsadó, Szabó Tamás, a vépi

helyi csoport küldötte, Dombi Ferenc, a zirci helyi csoport titkára, dr. Gránicz György, a keszthelyi csoport elnöke, dr. Komáromi Sándor, a békési csoport elnöke, Steigervald József, a gyulai csoport titkára.

Billing László, a számvizsgáló bizottság elnöke ismertette az 1982. évi költségvetés végrehajtását és az 1983. évi költségvetési tervet.

Dr. Süttő László az ügyvezető elnökség alapszabály-módosító javaslatát terjesztette elő.

A közgyűlés elnöke, dr. Szabó Lóránd főigazgató, a Baráti Kör ügyvezető alelnöke válaszolt a hozzászólásokra, javaslatokra.

A közgyűlés mind az elnöki beszámolót, mind az 1982. évi költségvetésről, az 1983. évi költségvetési tervezetről szóló előterjesztést, valamint az alapszabály-módosító javaslatot elfogadta.

A békési helyi csoport elnökének javaslatára a közgyűlés Váncsa Jenő miniszter elvtársat egyhangúlag tisztelebeli elnökké választotta.

Dr. Vendégh Ferenc elnök könyvjutalmat adott át az alapító ügyvezető elnökségi tagoknak és pénzjutalmat a helyi csoportok elnökeinek, titkárainak, kiemelkedő munkát végző tagoknak lelkes, áldozatkész munkájukért.

dr. Vendégh Ferenc a Tejipari Tröszt vezérigazgatója, a Baráti Kör elnöke és dr. Szabó Lóránd főigazgató, ügyvezető alelnök a Közgyűlésen

A Budapesti Csoport szervezésében február 16-án Magyar Ferenc fotóművész zenei aláfestésű vetítettképes előadást tartott „Vadászat fényképezőgéppel” címmel.

Keszthelyi Csoportunk április 16-án Gannaz–Zirc útvonalon jól sikerült szakmai tanulmányi kirándulást szervezett 40 fő részvételével. A csoport május 20-án Fáber Sándor halálának 50. évfordulója alkalmából ünnepi tanácsülés keretében emlékezett meg a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem Növénytermesztési Tanszékének professzoráról.

Május 17-én Losonczi Pál, az Elnöki Tanács elnöke meglátogatta a Múzeum délpesti csoportjának helytörténeti kiállítását. Megelégedettségét kifejezve írta a következő sorokat a vendégkönyvbe: „A múzeum létrehozónak ezúton is gratulálok. Külön is szeretném köszönetemet kifejezni, hogy a mezőgazdaság közelmúltig használt termelőeszközeit megmentették az utókor számára.”

Füzesgyarmati helyi csoportunk munkájában, különösen a gyűjtőmunka területén a községi „Tájház” átvételével minőségi változás következett be. A tájház funkciójának megfelelően rendezték be. A gyűjtött tárgyak, eszközök megfelelő kiállítása, láttatása tovább fokozza és növeli a tájház értékét és dicséri a Baráti Kör helyi csoportja jó munkáját.

A szocialista országok szakoktatási intézményeinek együttműködése keretében került megrendezésre május 23-án és 24-én Zircen a mezőgazdasági gépszerelő szakmunkástanulók nemzetközi tanulmányi versenye. A Baráti Kör zirci csoportja aktívan kapcsolódott be a tanulmányi verseny megszervezésébe.

Orosházi csoportunk is újabb nagy feladatot vállalt. Egy Orosháza melletti tanya lelkes gazdája és a Városi Tanács a Baráti Kör helyi csoportja segítségére sietett és egy tanyát bocsátott az összegyűjtött tárgyak, eszközök elhelyezésére rendelkezésére.

A Budapesti Baráti Kör május 31-én vezetőségi ülés keretében tárgyalta meg a csoport nyári programját. Június 21-én szakvezetéssel egybekötött kiállításlátogatást szervezett az Országos Húsipari Múzeumban.

Erdélyi körutazás a Múzeum Baráti Körének szervezésében

Élményekben gazdag utazásban volt része a Múzeum néhány dolgozójának, valamint a Baráti Kör vidéki tagjainak a jó szervezéssel előkészített, július 9-én indult egyhetes erdélyi tanulmányút alkalmával. A mintegy 1700 km-es úton az utazók képet kaptak Erdély történelmi nagyvárosairól, hasonlíthatatlan természeti szépségeiről. Nagyvárad, Kolozsvár, Marosvásárhely, Csíkszereda, Brassó, Szeben, Gyulafehérvár, Déva, Arad voltak a nagyobb állomások. Habár csak néhány óra, több helyen még ennél is kevesebb jutott egy-egy város megtekintésére, mégis minden alkalommal mély benyomásokkal gazdagodva indultunk újabbak és újabbak felé.

Régi belvárosok, hangulatos utcák, terek között, ősi székesegyházakban, múzeumokban járva közös történelmi múltunkat éreztük elevennek.

A különlegesen szép részletek közül megemlítem a marosvásárhelyi Kultúrpalota székely mondavilágot idéző mesészip üvegablakait; a Székelyföld falusi házainak kapuit és gazdag mívű kézimunkáit; a csíkszeredai Székely Múzeum népviseleteket bemutató egyszerű szobáját; a szász városok (Brassó, Szeben) régi utcáit, magasból nézett csodálatos város-látképeit; a brassói híres Fekete Templomot, a gyulafehérvári székesegyház márvány szarkofágait; s látogatásunkat a tizenhárom aradi vértanú sírjánál.

Nagy sajnálkozásunkra nem jutottunk el Vajdahunyadra, s így megűjlő műemlék jellegű Múzeumunk „eredetijét” nem láhattuk.

Tájak és hegyek: a felejthetetlen Királyhágó, a Tordai-hasadék, de az erdőkkel tarkított országút minden részlete mély benyomást jelentett mindnyájunk számára. Nem kevesen vagyunk, akik más alkalommal újra szívesen utazunk erre a szép vidékre.

Köszönet a Múzeum Vezetőségének, hogy a tanulmányúton való részvételt számunkra lehetővé tette, a gondos és pontos szervezésért Bálint Józsefnek, és mindazoknak, akik a Baráti Kör keretében ilyen élményekben gazdag utazások szervezését a jövőben is előmozdítják.

Tabara Mária

Városkép Brassóról

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

Március hónapban *Emil Ziffer*, az osztrák Bauer cég szakembere, *Donald G. Riesenberg*, az amerikai Szójatermesztő Mezőgazdasági Intézet elnöke és *Elisabeth Andreassen*, dán újságíró nő jártak a Múzeumban.

Április 20-án *Georgi Pankov*, bolgár iparügyi miniszter és három munkatársa a magyar iparügyi miniszter és csoportja kíséretében megtekintették a Magyar Mezőgazdasági Múzeumot.

Április 22-én *Boris Spassov*, *Nikolai Kateliew*, *Angel Dimitrov*, *Witliem Tschalkow* bolgár muzeológusok szakmai látogatást tettek Múzeumunkban. Dr. Pál Istvánné mutatta be számunkra kiállításainkat.

A HUNGEXPO felkérésére a Magyar Mezőgazdasági Múzeum a *Münchenben* 1983. április 30-án nyílt *kertészeti világiállítás*on egy Somogy megyei parasztpincét rendezett be, a nemrég Európa-díjat kapott Szennai Falumúzeum, és a Somogy megyei Tanácsai Tervező Vállalat szakemberei vezetésével. A Somogy megyei Gige községből származó népi műemlék ház a XIX. század közepén épült. A favázas, talpas ház a Dél-Dunántúlra jellemző elő- és oldaltornácós típus, szépen faragott pítvarral, oszlopokkal, fala karóvázas szerkezetű, a talp- és koszorúgerendák között álló karók közeit sárgombócokkal töltötték ki. A dr. Szabó Tünde építész felügyelete mellett áttelepített épületet Csepinszki Mária, a Szennai Néprajzi Múzeum munkatársa, a borászati berendezési tervet a Magyar Mezőgazdasági Múzeum borászati gyűjteményének eszközeiből, a somogyi parasztpincéknek megfelelően dr. Csoma Zsigmond készítette el.

Herbert Maas, az NSZK-beli Természetfotográfusok Társaságának elnöke a „Találkozás a természettel '83” című kiállítás megtekintése kapcsán járt Múzeumunkban. Látogatása után írt leveléből idézünk:

„Az Önök csodálatos múzeuma valóban reprezentatív keretül szolgált a természetfotók kiállításához. Elismerés illeti Önöket azért a sok fáradozásért, amit az ünnepélyes megnyitó megszervezésében kifejtettek. Ez a budapesti rendezvény egyike volt a világ, általam eddig látott legjobban szervezett és a legméltóbban bemutatott kiállításainak, jóllehet mint a német fotósövetség képviselője a világ négy táján évek óta számtalan kiállítást láttam, illetve rendeztem . . .

Megcsodáltam az Önök múzeumát is, beleértve a világrekorder trófeákkal büszkélkedő vadászati kiállítást.

További boldogulásukat illetően a legjobbakat és a múzeum részére sok sikert kíván baráti üdvözléssel . . .”

Dr. Balassa Iván Herder-díjas főigazgatóhelyettes és *dr. Csoma Zsigmond* Herder-ösztöndíjas muzeológus 1983. május 2-től 5-ig Bécsben a FVS hamburgi alapítvány meghívására részt vettek a Herder-díj kiadásának 20. alkalmából rendezett ünnepségsorozaton. Az ünnepségen ott volt Rudolf Kirschläger, [REDACTED] államelnök is. Meghívást kaptak a Bécsben akkreditált diplomáciai képviselők tagjai, így dr. Randé Jenő, a Magyar Népköztársaság bécsi nagykövete is. A Herder-díjat azok a kelet-, közép-európai tudósok, művészek kapják, akik szakmai tevékenységük mellett hozzájárultak a kis- és nagy népek békés egymás mellett éléséhez és a szomszédos népek kölcsönös megismertetéséhez. Az ünnepség kapcsán az egykori Herder-ösztöndíjasok, — így Csoma Zsigmond is — referátumban számoltak be kutatási témáikról, valamint arról, hogy mit jelentett számukra az ösztöndíjas év.

Május 19-én *Zdenka Hlava*, a müncheni Deutsches Museum osztályvezetője látogatta meg Múzeumunkat.

A Mezőgazdasági Múzeumok Nemzetközi Szövetsége elnöksége május 23–26 között a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban tartotta soros ülését.

A Mezőgazdasági Múzeumok Nemzetközi Szövetsége (Association Internationale des Musées d'Agriculture = AIMA) 1966-ban alakult meg Prága–Liblicében. Feladata, hogy a mezőgazdasági múzeumokat és a jelentős mezőgazdasági gyűjteménnyel rendelkező más múzeumok tevékenységét egymással megismertesse. Gondoskodik az együttműködésről és a rendszeres tapasztalatcsere alapján hozzájárul a múzeumi munkamódszerek és a kiállításrendezések módszereinek tökéletesítéséhez.

dr. Zdeněk Kuttelwaser és prof. dr. Wolfgang Jacobeit az AIMA elnöke

Az AIMA háromévenként rendezi meg kongresszusát. A legutóbbi 1981-ben volt Svédországban. Itt a három évre választott 11 fős elnökségbe alelnököknek választották meg Múzeumunk főigazgatóját.

A két kongresszus között évente rendeznek elnökségi ülést. Az 1983. évi ülést hazánkban, a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban tartották május 23–26 között. Fő napirend a jövő évben Franciaországban megrendezésre kerülő VII. kongresszus tartalmi és szervezési előkészítése volt.

A résztvevők egy csoportja

A küldöttek — prof. dr. Wolfgang Jacobeit (NDK), Sune Zachrisson (Svédország), dr. Zdenek Kuttelwaser (Csehszlovákia), dr. Arnold Lühning (NSZK), prof. Roberto Togni (Olaszország) és dr. Francois Sigaut (Franciaország) — a hivatalos megbeszélések után megtekintették a kiállításokat, gyűjteménytárakat, tanulmányozták a Múzeum tevékenységét és levetítették számukra a Múzeumról készült tájékoztató filmeket.

Május 29-én a Szovjet Nagykövetség munkatársai *Alekszandr Poljakov* vezetésével megtekintették Múzeumunk kiállításait.

Május 30-án Múzeumunkba látogatott a *Demetrius Christodoulou* ciprusi mezőgazdasági miniszter vezette delegáció Németh Lászlónak, a MÉM NKF főosztályvezető helyettesének kíséretében. A miniszter a kiállítások megtekintése után többek között a következőket jegyezte be a vendégkönyvbe:

„Igen nagy örömünkre szolgált, hogy láthattuk a legrégibb és legérdekesebb mezőgazdasági múzeumát a világnak. Megerősödtünk abban a hitünkben, hogy egy jól rendezett és élő múzeum a legértékesebb hozzájárulás ahhoz, hogy megértessük a mezőgazdaság értékét és jelentőségét . . .

Nagy benyomást tett ránk a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban folyó, a mezőgazdasági miniszter személyes érdeklődése által kísért munka. Amit láttunk és megcsodáltunk, mindaz példa számunkra, hogyan kell nekünk magunknak is csinálni. Nagyon köszönünk mindent.”

* * *

Június 28-án *Laurent Deshusses*, Franciaország budapesti követségének kultúrattaséja dr. Boros János MÉM főosztályvezető helyettes kíséretében a Múzeumba látogatott. A kiállítások megtekintése után megbeszélést folytatott dr. Szabó Lóránd főigazgatóval. A megbeszélés témája a francia Országos Mezőgazdasági Kutató Intézet (INRA) által a jövő év folyamán a Mezőgazdasági Múzeumban rendezendő kiállítás előkészítése volt.

* * *

1983. június 23-án késő délután egy idős nyugatnémet hölgy, Frau Marta Kunisch látogatta meg Múzeumunkat a fiával. Nem mindennapi kéréssel fordult hozzánk: 55 évvel ezelőtt, 1928. augusztusában nászútján volt Budapesten, többek között a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban is, és a vendégkönyvbe férjével együtt beírták a nevüket. Ezt szeretné a fiának megmutatni, aki lefényképezné a 10 éve halott édesapja beírását. Rokonai, barátai lebeszélték az útról és szándékáról. Az első percben valóban bizonytalannak látszott, hogy a több mint félszázad alatt egy s más megért Múzeumban megmaradt-e az a vendégkönyv. De Marta Kunisch és valamennyiünk öröme egész rövid idő alatt előkerült a könyv, amit azután dr. Szabó Lóránd főigazgató – az akkori kis háziünnepségünket megszakítva – a szobájában mutatott meg a vendégeknek. Marta Kunisch a bejegyzés megkeresése és az első megrendülés után, részletesen mesélt akkori kiállításainkról. A szarvasmarha-teremben egy nagy szürke magyar bika falon függő, hatalmas kifeszített bőréről, mellette 2000 ivadékaának apró szemléltető rajzáról. Az akkori szarvasmarha-kiállítás rendezőjével – nevére nem emlékezett – találták ott szembe magukat, aki azután végigkialauzolta őket az egész múzeumon, amelyre egyébként egy állatorvos

honfitársuk hívta fel figyelmüket. A vadászati kiállítás is élénken élt emlékezetében, kiváltképp a vaddisznó malacaival. Nagyon megörült, amikor a júniusban még álló régi vadászati kiállításunkon – ha nem is az azonos vaddisznót – de az azonos elrendezést láthatta.

Miután a szokott figyelemben részesültek a vendégek, Marta Kunisch nagyon megköszönte a lehetőséget, hogy találkozott emlékeivel és hozzátette ma is ugyanazzal az előzékenységgel fogadták az országban és a Múzeumban, mint félévszázaddal ezelőtt. A főigazgató ezt a nem mindennapi találkozózt azzal zárta le: az emberek ugyan kicserélődnek, de egy nemzet karaktere és egy tradíciójára adó intézmény szelleme nem változik.

Ez a híradás csonka lenne a következők megemlézése nélkül: ha Csillag Lászlóné a teremőrök vezetője nem méri fel, hogy ennek a külföldi látogatónak olyan szintű kérése van, amiért szólni kell még munkaidő után is valamelyik muzeológusnak és ha Vitkay Kálmánné az adattárban nem tudja percek alatt előkeresni a vendégkönyvet, akkor nemcsak ennek a történetnek minden szereplője, de a Múzeum krónikája is szegényebb lenne egy eseménnyel.

Földy Istvánné

*Marta Kunisch hálája és
köszönete jeléül
virágkosarat küldött,
melyet kívánságára
az Anonymus szobor
talapzatán helyeztünk el*

SZEMÉLYI HÍREK

Dr. Szabó Lóránd főigazgató 1983. április 4. alkalmából a „Munka Érdemrend” aranyfokozata kitüntetést vette át a Parlamentben.

A művelődési miniszter Múzeumunk főigazgatóját, *dr. Szabó Lórándot* kinevezte az Országos Múzeumi Tanács tagjává, a Művelődési Minisztérium Múzeumi Osztály vezetője pedig a Tanácsban az alelnöki teendők ellátásával bízta meg. Megbízatása 1985. december 31-ig szól.

Az újjáalakult OMT tagjainak névsora a következő:

Elnök: *dr. Kaszab Zoltán* főigazgató

Társelnök: *dr. Fülep Ferenc* főigazgató

Főtitkár: *dr. Antall József* mb. főigazgató

Elnökség további felkért tagjai:

dr. Bándi Gábor megyei múzeumigazgató
(főtitkárhelyettes)

dr. Hoffmann Tamás főigazgató
(alelnök)

dr. Miklós Pál főigazgató
(alelnök)

dr. Szabó Lóránd főigazgató
(alelnök)

Tagjai:

dr. Bándi Gábor megyei múzeumigazgató

dr. Bereczky Lóránd főigazgató

dr. Csikai László igazgató (KMI)

dr. Dávid Katalin egyházi szakfelügyelő

dr. Domonkos Ottó múzeumigazgató (Sopron)

dr. Esti Béla főigazgató

dr. Füzes Endre tud. főmunkatárs (MTA)

dr. Garas Klára főigazgató

dr. Glatz Ferenc osztályvezető (MTA)

dr. Hoffmann Tamás főigazgató
dr. Horváth István múzeumigazgató (Esztergom)
dr. Hetés Tibor főigazgató
dr. Korek József h. főigazgató
dr. Kovács Péter h. múzeumigazgató (Székesfehérvár)
dr. Kralovánszky Alán osztályvezető (MNM)
dr. Kurucz Albert főigazgató
dr. Miklós Pál főigazgató
dr. Németh Lajos egyetemi tanár (ELTE BK)
dr. Rottler Ferenc főosztályvezető (MTA)
dr. Szabadfalvy József megyei múzeumigazgató
dr. Szabadváry Ferenc főigazgató
dr. Szalay Zoltán osztályvezető (KMI)
dr. Szabó Ferenc megyei múzeumigazgató
dr. Szabó Lóránd főigazgató
dr. Székely György főigazgató
dr. Trogmayer Ottó megyei múzeumigazgató

A Múzeum dolgozói bensőséges keretek között búcsúztatták *dr. Balassa Iván* főigazgató helyettes nyugdíjba vonulása alkalmából.

A MÉM részéről Szabó Gyula, a Szakoktatási és Kutatási Főosztály helyettes vezetője méltatta Balassa Iván életútját, tevékenységét. Dr. Nováki Gyula titkár a Szakszervezeti Bizottság nevében, Taraba Mária osztályvezető a Múzeum dolgozói nevében, a KMI részéről Csikai László igazgató búcsúzott Balassa Ivántól. Befejezésül dr. Szabó Lóránd főigazgató köszönte meg dr. Balassa Iván munkáját. Az ünnepségen részt vett a Művelődési Minisztérium részéről Ikvai Nándor csoportvezető és a MÉM Személyzeti Főosztály részéről Méhi Béla tanácsos.

Ugyanez alkalommal került sor az új főigazgató helyettes, *dr. Pintér János* hivatalába való beiktatására.

dr. Balassa Iván búcsúbeszédét tartja

Dr. Balassa Iván nyugdíjba vonult

A debreceni tudományegyetem elvégzése után egy ideig az ottani, majd a kolozsvári egyetemen oktatott. 1941-ben lépett múzeumi szolgálatba, mint a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum muzeológusa. 1944-ben a budapesti Néprajzi Múzeumba került, ahol előbb osztályvezetővé, majd főigazgatóvá nevezték ki. 1956-ban a sárospataki Rákóczi Múzeum igazgatója lett. 1961-ben megbízták a Művelődésügyi Minisztériumban a Tudományos és Népművelési Osztály vezetésével. Itt dolgozott 1966-ig, amikor a Magyar Mezőgazdasági Múzeumba került osztályvezetőnek, majd hamarosan főigazgató helyettes lett.

Kezdeményezésére és irányításával jött létre a Mezőgazdasági és Munka-eszköztörténeti Archivum, mely nyilvántartja a magyarországi múzeumok régészeti, néprajzi és agrártörténeti munkaeszköz anyagát. Szintén vezető szerepe volt a keszthelyi Georgikon gazdasági épületeinek helyreállításában és az ott létrehozott majormúzeum kialakításában.

1956-ban a kandidátusi, 1966-ben pedig a történettudományok doktora (néprajz) fokozatot szerezte meg. Tevékenysége során többek között az agrármuzeológiával, a földművelés néprajzával, a munkaeszköz kutatással, az aratómunkások helyzetével foglalkozott. Jelentős érdemeket szerzett a magyarországi nemzetiségek néprajzában kutatásában is.

Gazdag irodalmi munkásságából kiemelkednek a „Magyar kukorica”, az „Eke és szántás története Magyarországon”, a „Földművelés a Hegyközben”, a „Lápok, falvak, emberek” című könyvei. Társ szerzője az 1979-ben megjelent, s azóta több kiadást megélt „Magyar néprajz” című reprezentatív kiadványnak. Több rangos hazai és külföldi tudományos társaságnak és szervezetnek tagja. Munkásságának hivatalos elismerését számos kitüntetés jelzi. Többek között: 1977-ben a Munka Érdemrend arany fokozatát, 1980-ban Herder-díjat, 1981-ben Móra Ferenc-díjat kapott, s legutóbb, 1983-ban a „Szocialista Magyarorszáért” kitüntetést. 1983 nyarán vonult nyugdíjba és bensőséges hangulatú ünnepség keretében köszönt el a Múzeum dolgozóitól. Az intézménytől azonban nem szakadt el, hiszen tudományos tanácsadóként gazdag tapasztalataival segíti annak szerteágazó tevékenységét.

dr. Pintér János

Az ELTE Kari Tanácsa 1983. március 4-i ülésén dr. Balassa Ivánt a Tárgyi Néprajzi Tanszék címzetes egyetemi tanárává nevezte ki.

A művelődési miniszter augusztus 20. alkalmából a MÉM, illetve a Múzeum vezetésének előterjesztése alapján dr. Für Lajost, Múzeumunk tudományos titkárát eredményes munkája elismeréséül a „Szocialista Kultúráért” kitüntetésben részesítette.

Kiss Istvánné társadalmi munkája elismeréséül „Szakszervezeti Munkáért” oklevél fokozatú kitüntetésben részesült.

Sallai Andrásné a Múzeumban végzett, több mint 20 éves kifogástalan szakmai munkája elismeréséül április 4. alkalmából a „Kiváló Munkáért” miniszteri kitüntetésben részesült.

Sallai Andrásné átveszi a kitüntetést

A polgári fegyveres őrség felügyeletével március 1-től a Múzeum vezetősége *Sági Pál* főosztályvezetőt bízta meg, a paracsnoki tisztet pedig *Máté Lajos* látja el.

Nyugdíjba vonult kollégáinknak *dr. Balassa Ivánnak*, *dr. Breinich Miklósnénak*, *Kiss Istvánnénak* és *dr. Sárosdy Jenőnének* ezúton is jó egészséget kívánunk.

Szeretettel köszöntjük Múzeumunk új dolgozóit *Darvas Lászlóné* osztályvezetőt, *Mogor Imre* gépkocsivezetőt, *Fejes Tibor* raktárvezetőt, *Helt Istvánné* gyűjteménytári adminisztrátort, *Csáki György*, *Csillag Józsefné*, *Modok Imre*, *Nagy Sándor* teremőröket, valamint *Bajomi Károlyt* és *Tóth Imrét* a fizika brigád tagjait.

Szomorúan számolunk be a Múzeumunkat ért veszteségről: elhunyt *Kálóczy Gyula* gépkocsivezető, *Csillag Lászlóné* a teremőrök brigádvezetője, *Kudela János* portás és *Potok Jenő* egykori gondnokunk.

A MÚZEUM NEGYEDIK NEGYEDÉVI PROGRAMJÁBÓL

KIÁLLÍTÁS

Állandó kiállítások a Vajdahunyadvárban

Lásd a borító belső oldalán!

Időszaki kiállítások

- „Hazánk mezőgazdasága diákszemmel '83”
az általános iskolai rajz és textil pályamunkákból képzőművészeti kiállítás
- Viski János, Benyovszky István, Garay Ákos, Juszko Béla lovas festményeinek kiállítása a magyar ügetőversenyzés 100 éves jubileuma alkalmából.

Rendezvényeink

Október 28.

Agrárműszaki Emlékgyűjtők Találkozója, Zirc.

Szabad szombat a múzeumban

- 11.00 órákor — új mezőgazdasági ismeretterjesztő és természetfilmek vetítése
- 15.00 órákor — tárlatvezetés, szake előadás, a TIT-tel közösen
- 15.30 órákor — szakfilmvetítés

A tárlatvezetéseket, előadásokat a Magyar Mezőgazdasági Múzeum munkatársai tartják.

N o v e m b e r

5. *De. film:* Halászat Magyarországon
Almástermésűek növényvédelme a házikertben
Sokszerű föld

AZ ÁLLATOK HÁZIASÍTÁSA

Tárlatvezetés „A háziállatok kialakulása” c. kiállításon.

Vezető: dr. Tuli Györgyné

Film: A szkíta művészet
A múlt titkai

12. *De. film:* Közcélú munkaerő a mezőgazdaságban
A napraforgó termesztése
Nagykorúság

FÖLDOSZTÁS MAGYARORSZÁGON

Előadó: dr. Für Lajos

Film: Mezőgazdasági termelőszövetkezetek Magyarországon
Múlt és jövő

19. *De. film:* Alaptevékenység – kiegészítő tevékenység
Házunk tája
Vízparton

A SZARVASMARHA-TENYÉSZTÉS TÖRTÉNETÉBŐL

Tárlatvezetés a szarvasmarha-tenyésztési kiállításon.

Vezető: Gecse Lászlóné

Film: Tehénészeti telep rekonstrukció Pusztaszabolcson
Üszőnevelés

26. *De. film:* Vaskúti képek
Bogyós gyümölcsűek növényvédelme
Bátorliget

RÉGI TÁJFAJTÁK, RÉGI HÚSOS ÉTELEK

Tárlatvezetés az állattenyésztési kiállításon.

Vezető: dr. Knézy Judit

Film: A több sertéshúsert
Állattartás a ház körül

3. *De. film:* Integrált kisárutermelés a mezőgazdaságban
Röjtökön régi törvény
Kikelet

FEGYVEREK, TRÓFEÁK

Tárlatvezetés a vadászati és vadgazdálkodási kiállításon.

Vezető: Kotlár Károly

Film: Dámvad
Az őz hazánkban

12. *De. film:* Kisgépek a ház körül
A termőföld védelme
Kelep

A JUHTENYÉSZTÉS MÚLTJÁBÓL

Tárlatvezetés a juhtenyésztési kiállításon.

Vezető: Dr. Mártha Zsuzsánna

Film: A juhok gépi fejése
Több húst, olcsóbb takarmányból

17. *De. film:* Újítások a mezőgazdaságban
Élelmiszeripar Magyarországon
Törökmadár

BORTERMELES ÉS TÁRSADALOM

Előadó: dr. N. Kiss István

Film: A borszőlő termesztése
Történelmi borvidékeinkről

24. *KÖZÉPKORI SZÁNTÓFÖLDEK ÉS IRTÁSFÖLDEK
MAGYARORSZÁGON (11^h-kor!)*

Előadó: dr. Nováki Gyula

Film: Hárman együtt
Az árpa termesztése

31. **MAGYARORSZÁGI SZÁRAZMALMOK** (11^h-kor!)

Előadó: Balázs György

Film: Népi műemlékek a mezőgazdaságban
Bölcs mesterek, okos szerkezetek

A tárlatvezetések és mezőgazdasági témájú ismeretterjesztő előadások megrendelhetők a TIT Budapesti Szervezet Mezőgazdasági Szakosztályától (Budapest, VIII., Múzeum u. 7. Tel.: 336-933).

Vasárnap a múzeumban

11 órákor és 14 órákor — A MESE VILÁGA — filmvetítés gyermekeknek
11.30 órákor — kórushangverseny

„NÉPZENE A MÚZEUMBAN”

A Kórusok Országos Tanácsa és a Magyar Mezőgazdasági Múzeum közös rendezésében.

november

- 6. Debreceni Hajdúság Citerazenekar
Karvezető: Kanczel János
- 13. Piliscsévi Szlovák Asszonykórus
Karvezető: dr. Kálmánfi Béla
- 20. Varsányi Népdalkör
Karvezető: Bablana Ferenc
- 27. Sarkadi Pávakör
Karvezető: Vas Gábor

december

- 4. Kishartyáni Asszonykórus
Karvezető: Varga Vilmosné
Vernyik István
- 11. Mohora-magyarnándori Pávakör
Karvezető: Giebiszer Gáborné
- 18. Bagi Népdalkör
Karvezető: Tóth Mihály

MÚZEUMI FOGLALKOZÁSOK

Általános iskolák részére

Előadások – diavetítéssel

A foglalkozások tematikája a múzeumi kiállításokhoz, a környezet- és természetvédelmi neveléshez, továbbá a modern mezőgazdaság és a környezetvédelem kérdéséhez kapcsolódik.

Időpont: szerda 15 óra

Helye: a Múzeum vetítőterme és kiállítási terme.

október 5. **ÉVSZAKOK RITMUSA A TERMÉSZETBEN**

Előadó: dr. Milkovits István főiskolai tanár
ELTE Tanárképző Főiskolai Kar

október 19. **AZ ŐSERDŐK ÉLŐVILÁGA**

Előadó: Major István tudományos munkatárs
Gödöllői Agrártudományi Egyetem

november 2. **A DOBRUDZSAI MADÁRPARADICSOM**

Előadó: Péchy Tamás
Magyar Madártani Egyesület

november 16. **AGGTELEKI TÁJVÉDELMI KÖRZET BEMUTATÁSA**

Előadó: Magyar Gábor
az Országos Környezet- és Természetvédelmi
Hivatal munkatársa

november 30. **A FENYŐERDŐK BIRODALMA**

Előadó: Madas Katalin erdőmérnök
OKTH Budapesti Felügyelősége

december 14. **MADÁRVÉDELEM... TÉLI VENDÉGEINK**

Előadó: Szentendrey Géza
Pilis Állami Parkerdőgazdaság

Napközi otthonok szabadidős programja

A mese világa — színes diavetítés

KÖRNYEZETVÉDELMI ÓRA A MÚZEUMBAN

A kiállításainkhoz színes szakfilmet és a tantárgyhoz kapcsolódó filmek vetítését tudjuk biztosítani az előre bejelentkező iskolák részére.

SZAKKÖR A MÚZEUMBAN – általános iskolák részére

Környezet- és természetvédelem

Az Országos Pedagógiai Intézet kísérleti szakköre

Helye: A Múzeum kiállítási termei és vetítőterme

Kísérleti és megfigyelési területe a Városliget

A szakköri foglalkozásokat környezetvédelmi táborozás zárja le.

Természetbaráti kör

Az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal és a Magyar Mezőgazdasági Múzeum közös szervezésű szakköre.

– Minden hónap első szombatján tartja foglalkozásait

Az alakuló foglalkozás kivételesen szeptember 24-én 9 órakor lesz. Gyülekezés a Moszkva téren, a szökőkútnál.

Szakköreinken a budapesti általános iskolák érdeklődő tanulói vehetnek részt.

Középiskolások részére ajánlott programunk

(Kérhető 1 héttel korábban telefonon vagy írásban történő bejelentkezéssel.)

Ismerd meg a Mezőgazdasági Múzeumot!

- Az épület bemutatása
- A kiállítások megtekintése vezetéssel – színes szakfilmek vetítése
- Bepillantás a műhelytitkokba – látogatás a Múzeum preparáló műhelyében

PEDAGÓGUS TOVÁBBKÉPZÉSEK A MÚZEUMBAN

1. Az általános iskolák alsó- és felsőtagozatos szakmai munkaközösségei részére ajánljuk

- A Múzeum kiállítási anyaga az oktatásban
- A múzeumlátogatás módszere és hatékonysága
Előadó: Rogna Emilia múzeumpedagógus
Magyar Mezőgazdasági Múzeum
- A környezet- és természetvédelmi nevelés tantárgyi vonatkozásai
Előadó: Vízzy Istvánné dr.
Országos Pedagógiai Intézet

2. A Kerületi Igazgatói Munkaközösségek részére ajánljuk

- Ismerd meg a Mezőgazdasági Múzeumot!
Előadó: Sági Pál főosztályvezető
Magyar Mezőgazdasági Múzeum
- Környezetvédelmi nevelési lehetőségek az iskolában
Előadó: Vízzy Istvánné dr.
Országos Pedagógiai Intézet

A Fővárosi Pedagógiai Intézet által szervezett programok

Gimnázium

- Előadás: Az ökológiai rendszerek anyag- és energiaáramlása
Előadó: dr. Csányi Csilla gimnáziumi vezető tanár
Időpont: november 9-én 14.30 órákor

Szakközépiskola

- Előadás: A biológia szakmai előkészítő tantárgy nevelési vonatkozásai
Előadó: Nagy István szakfelügyelő
Időpont: december 12-én 15 órákor

Általános iskola

Biológia szakos tanárok részére:

- Előadás: Az életközösségek jellemzői és az élőlények rendszerezése
Előadó: Kovács István szakfelügyelő
Időpont: október 26-án 8 órától – 11 óráig

Környezetismeretet tanító nevelők részére:

Előadás: Élet a hazai tájakon

Előadó: Kovács István szakfelügyelő

Időpont: október 27-én 8 órától – 11 óráig

A fenti rendezvényeket kiegészíti a múzeumi kiállítások bemutatása.

Az Országos Pedagógiai Intézet által szervezett programok

1. Felkészítő tanfolyam az „Ember és környezete” c. fakultatív általános iskolai környezetvédelmi program tanításához.

Időpont: októbertől májusig havonként egy alkalommal,
kedden 10 órától – 12.30 óráig

2. *Környezetvédelem A-tól Z-ig*

Szakmunkásképző intézeti és szakközépiskolai tanárok felkészítő tanfolyama a környezetvédelmi oktató-nevelő munkára.

Időpont: októbertől májusig havonként 1 alkalommal,
kedden 9 órától – 11 óráig

Megjelenik negyedévenként • Felelős kiadó: Dr. Szabó Lőránd • Szerkesztő: Udvary Ágnes • Lektorálta: Sági Pál • Formátum: A/5 • Lapengedély száma: III/Kul/126/1982. Megjelent 700 példányban • ISSN 0230-1075 • MÉM Információs Központ Szolgáltató Üzeme (Kellás) • 1024 Budapest, Kitaibel Pál u. 4. • Felelős vezető: Szitási György • Készült Rotaprint eljárással az MSZ 5601-59 és 5602-55 szabvány szerint • 83.374

Filmvetítés és szakvezetés kérhető a nyitvatartás ideje alatt. A jelentkezéseket lehetőleg 3 nappal előbb kérjük a 412-011-es telefonon bejelenteni.

A hátsó borítón a Baráti Kör erdélyi tanulmányútjának egyik szép állomása Korondon, a fazekasmester székely kapuja.

